

VRAGEN OMTRENT DE NATUUR EN DE GELDIGHEID VAN DEN ZEVENDE DAG ALS SABBATDAG

EN BEWIJS,

DAT DE EERSTE DAG DER WEEK TERECHT DE CHRISTELIJKE
RUSTDAG IS. DE ZOON DES MENSEN IS EEN HEERE OOK VAN DEN
SABBAT, MATTHEUS 12:8.

Sommigen mogen het vreemd vinden, nu Gods gemeente reeds zo wèl voorzien is van gezonde gronden en redenen van vele wijze en Godzalige mannen, ten bewijze dat de eerste dag der week met recht als Christelijke Rustdag is gekozen, dat ik thans aan hetzelfde onderwerp nog deze bladzijden wijd. Maar wanneer de schaal reeds in evenwicht gebracht is door hetgeen men er in heeft gelegd, dan, gij weet het, is een klein overwicht niet onaangenaam.

Of, gesteld er ware reeds overwicht, dan nog zou een weinig meer de zaak des te stilliger maken en kunnen opwegen tegen de argumenten, die aan de andere zijde de kans wankelend zouden kunnen maken.

Bovendien kan de geringe omvang van dit geschriftje velen welkom zijn, die gene wel gevulde beurs, een kort geheugen en weinig vrijen tijd hebben, het gewone lot van de geringen en armen onder de mensen-kinderen.

Ook heb ik over dit onderwerp geschreven uit verlangen, om, even als ten aanzien van andere Evangelische waarheden, mede-getuige te zijn met zo vele vromen en wijzen, dat de opstanding onzes Heeren uit de doden terecht den dag bepaalt, waarop de Christenen hunnen Sabbat behoren te vieren.

Ik heb opgemerkt, dat enkelen, die in andere opzichten gezond zijn in het geloof, toch gevaar lopen, door den Joodse Sabbat verstrikt te worden, enz., en dat anderen, hoewel verre van ene viering van den zevenden dag, gene gronden weten aan te geven, waarom zij op den eersten dag der week rusten van hunnen arbeid, mocht ik dezulken daarin tegemoet kunnen komen, dan zou mij zulks zeer aangenaam zijn.

De Joodse Sabbat heeft gene belofte van genade, gelijk blijkt uit Paulus' uitspraak, dat het gebod, zijnen vader en zijne moeder te eren het eerste gebod is met ene belofte, Efeziërs 6:1-3. Ook volgt daaruit, dat de Sabbat, aan welks onderhouding ene belofte verbonden werd, veeleer die is, waarmee de Heere Jezus de gemeenten uit de Heidenen zou begiften, Jesaja 56.

Misschien houdt mijne behandeling niet in alle opzichten gelijken tred met de gewone wijze van redeneren van mijne voorgangers, maar ik vertrouw, dat de Godzaligen, die de ware wijsheid geleerd hebben, den geest der Schriftwaarheden zullen vinden in hetgeen ik hun thans aangaande de heiliging van onzen Christelijken Sabbat, mededeel.

Ik heb hier, in de beantwoording van vier vragen, aangetoond, dat het vierde gebod geen zedelijk gebod is. Want dit moet noodzakelijk geschieden, alvorens de geldigheid van den eersten dag als Christelijke Sabbat kan bewezen worden. Het spreekt toch van zelf, dat, zo de zevende dag niet als zedelijk gebod is ingesteld, de eerste dag evenmin als zodanig kan aangemerkt worden. Maar wat dan? Wel, de Sabbat als dag van opzettelijke Godsverering is een zedelijk gebod, maar de aanwijzing van dezen of genen bepaalden weg tot dat einde geschiedt bij bijzonder voorschrift of voorbeeld. De aanwijzing van den Sabbatdag ligt dus in God, niet in den mens, in de genade, niet in de natuur, niet in de bediening des doods, geschreven en gegraveerd in stenen tafelen, wijl God Zich zelven altijd de macht heeft voorbehouden om zowel tijd als wijze van eredienst te veranderen volgens Zijnen wil. Een Sabbatdag, als Rustdag van den dagelijken arbeid en bijzondere Godsverering wordt door alle

weldenkende mensen als iets natuurlijks beschouwd, ja als iets onontbeerlijks geacht, toch is het God, en niet de natuur, die deze behoefte in den mens heeft gelegd.

Ook is geen dag in zich zelf beter dan enige andere, de heiligheid des Sabbatdags ligt niet in den rang of de plaats van dien dag zelf, maar in Gods ordening.

Evenmin ligt onze heiliging van den Sabbatdag tot het bepaalde doeleinde, in ene blote erkenning of belijdenis daarvan, maar in ene nauwgezette vervulling der plichten, die God in Christus aan dien dag heeft verbonden.

Maar ik wil niet verder uit wijden noch den lezer langer ophouden, maar beveel beide hem en deze regelen in Gods beschikking aan.

VRAGEN OMTRENT DE NATUUR EN DE GELDIGHEID VAN DEN ZEVENDEN DAG ALS SABBATDAG.

VRAAG 1.

Is de zevende dag den mens door de natuurlijke wet en het natuurlijke licht als Sabbatdag bekend gemaakt?

Alvorens antwoord op deze vraag te geven, moet ik iets anders in het midden brengen. Allereerst, dat ik met natuurlijke wet en natuurlijk licht bedoel wat den mens van nature eigen, wat hem aangeboren en van zijn wezen onafscheidelijk, also onveranderlijk is. Ten andere merk ik op, dat de mens door deze natuurlijke wet verstaat: het bestaan van een eeuwig Goddelijk wezen, hetwelk overeenkomstig Zijnen eigen wil moet gediend worden, bijgevolg, dat God zelf den tijd daartoe moet bestemmen. De vraag komt dus hier op neer: of de mens in zich zelf, zonder behoefte der Goddelijke openbaring, ene wet of een licht bespeurt, waardoor hem de zevende dag wordt aangewezen als de dag, dien God Zich tot Zijnen dienst heeft uitgekozen en geheiligd? Daarop past het volgende antwoord:

In de eerste plaats. De natuurlijke wet is ouder dan de zevende dag, ja bestond reeds toen God haar in den mens legde, en hem openbaarde, dat Hij den zevenden dag heiligen wilde.

Deze wet nu, die, gelijk ik reeds opmerkte, den mens eigen is-want de mens is zich zelve ene wet, Romeinen 2:14, kon den mens slechts de dingen des menschen leren, gelijk de Apostel zegt, 1 Corinthiërs 2:11. Maar om iets te bepalen aangaande ene zaak, die noch in de natuur bestond noch geopenbaard was, daartoe schoot de natuurlijke wet tekort, dat kon de mens als mens niet weten, en toch, de aanwijzing van den zevenden dag als Sabbat was zulk ene zaak. Want Adam was den dag te voren geschapen, ja volkomenlijk geformeerd, en God heiligde den zevenden dag niet voor dat dezelve was aangebroken, en zulks niet anders dan door Zijn eigen geheim raadsbesluit. Door de natuurlijke wet kon Adam derhalve dit gebod niet verstaan, zij openbaarde het hem niet.

In de tweede plaats. Door het tegendeel te beweren, verheft men de natuurlijke wet tot ene bovennatuurlijke, en dat ware ene tegenstrijdigheid. Ja zij, die dit doen, maken de natuurlijke wet tot een waarzegger, tot enen profeet, die Goddelijke dingen voorspelt, tot een profeet, die, zonder openbaring, profeteert wat zijn zal, en dat is geen profeet ooit gegeven geworden.

Bovendien vervalt men door zulk ene veronderstelling in ene grove dwaling, want daardoor wordt niet slechts de natuurlijke wet tot den eersten der profeten verheven, in tegenspraak met Genesis 2:10, in verband met Johannes 1:1, maar zij schijnt ook den geopenbaarden wil Gods tot ene overtolligheid te maken. Want indien de natuurlijke wet, als zodanig, Gods geheimen kan openbaren, of voorspellen, voordat Hij zelf ze openbaart, en deze wet het ganse menselijke geslacht aangeboren is, welke behoefte bestaat er dan nog aan bijzondere profeten of aan geschreven openbaringen? En inderdaad, hier wijken de Kwakers en anderen af. Want zo de natuurlijke wet mij iets kan ontdekken aangaande de ingestelde Godsverering-want daarvan is op het ogenblik sprake-en den juisten tijd aanwijzen, dien God tot dat einde bepaald en geheiligd heeft, waarom kan dan diezelfde natuurlijke wet niet meer, en telkens meer openbaren, ja ten laatste mij niet alles mededelen wat ik, zowel tot mijn zaligheid, als tot de Godsverering nodig heb te weten?

In de derde plaats. Wijst de natuurlijke wet den zevenden dag als Sabbatdag aan, dan moeten noodzakelijk alle mensen van de noodzakelijkheid zijner viering overtuigd zijn, al houden of lezen ze ook nimmer Gods geopenbaarden wil daaromtrent, maar dit vinden we in de werkelijkheid niet. Want hoe waar het ook is, dat de natuurlijke wet allen mensen gemeen is, en dat allen tot op den huidigen dag onder hare macht staan, toch zien wij niet, dat er ene algemene overtuiging leeft, die den zevenden dag als noodzakelijken Sabbatdag aanwijst. Ja,

ook de Heidenen, ofschoon wij nergens lezen dat zij ooit de natuurlijke wet veracht hebben, tonen toch allermint een bewustzijn, dat zij den zevenden dag der Godheid moeten toewijden, maar veeleer het tegendeel.

In de vierde plaats. Wijl dus de zevende dag door den natuurlijke wet niet als Sabbatdag wordt aangewezen, kan deze ook niet de algemeen daarvoor aangewezen en geldige dag zijn. Want ene vastgestelde vorm van Godsverering en al de daarbij behorende ceremoniën zijn slechts voor een deel der mensheid verbindend. Wij lezen niet, dat de boom, welks vrucht Adam niet mocht eten, ook aan zijne kinderen verboden werd, zo ook zijn de besnijdenis, het Pascha en andere plechtigheden slechts één volk opgelegd.

In de vijfde plaats. Dat de zevende dag niet door de natuurlijke wet als Sabbatdag is ingesteld en dus geen zedelijk gebod tot grondslag heeft, blijkt ook daaruit, dat, ofschoon wij lezen van ene zedelijke wet vóór Mozes, nergens voor zijnen tijd van ene overtreding der Sabbatwet sprake is, hetgeen in mijn oog grote betekenis heeft.

Van ene wet, zei ik, lezen wij van Adam af tot Mozes, Romeinen 5:13, 14. Ook lezen wij uitdrukkelijk van overtredingen dier wet in Genesis 4:8, 6:5, 9:21, 22, 12:13, 13:13, 18:12-15, 19:5 (Ezechiël 16:49, 50), Genesis 31:30, 35:2, 40:15, 44:8-10, Deuteronomium 8:19, 20, 12:2, Psalm 106:35-37, Romeinen 1 en 2.

Maar in de ganse Schrift lezen wij niet van ene ontheiliging des Sabbatdags voor de Mozaïsche wet. Daaruit besluit ik dus, dat of de zevende dag als Sabbat niet door het natuurlijk licht ontdekt of door de natuurlijke wet is voorgeschreven, of dat de mensen voor Mozes' tijd dien dag in eigen kracht, want wij spreken van den mens als mens, dat is: zonder Goddelijke openbaring, beter hebben onderhouden, dan de gemeente Gods in latere dagen met veel uitnemender hulpmiddelen. Want na Mozes lezen we menigmaal van Sabbatschenders, Ezechiël 20:13.

Er blijft derhalve geen twijfel overig, of de natuurlijke wet geeft den mens niet de geringste aanwijzing, dat de zevende dag Gods heilige Sabbat is. De heiliging van den zevenden dag is geen zedelijk gebod, maar veeleer ceremonieel, dat is: door God zelf aan Zijn volk gegeven tot op den tijd, dat Hij ene verandering van dien dag zou nodig oordelen.

En indien zo, dan mag daaruit ook worden afgeleid, dat, hoewel de mens bij dat natuurlijk licht ook erkennen moge, dat er voor de Godsverering een bepaalde dag moet gesteld worden, hij zelf toch onmogelijk kan uitvinden, welken dag God daartoe verkiezen wilde. Die aanwijzing moest derhalve door een positief gebod of ene bijzondere openbaring geschieden.

Dit alles verkleint allermint de betekenis der heiliging, die God eens over den zevenden dag heeft uitgesproken, tenzij iemand bewere en met voldoende bewijsgronden stave, dat ene verordening voor de Godsverering meer waarde heeft, zo de natuurlijke wet die voorschrijft, dan wanneer ze rechtstreeks Goddelijk gebod is, of dat het gebod vaster staat, indien ene menselijke wet-want dat is de natuurlijke wet- dan wanneer ene Goddelijke openbaring het voorschrijft.

Maar de tekst maakt zelf een einde aan alle tegenspreken. De zevende dag werd door God als Rustdag geheiligd, nadat de mens geschapen, en de natuurlijke wet in zijn gemoed gegrift was, "God heeft den zevenden dag gezegend en dien geheiligd", Genesis 2:3. "Dien geheiligd", dat is: afgezonderd tot het daar vermelde doel, namelijk om op dezelve te rusten. Ik zou nog meer gronden kunnen aanvoeren, maar ik wil het hierbij laten. Ik besluit dus: indien de zevende dag als Sabbatdag een algemeen onmisbaar vereiste was voor den door God ingestelden erediens, dan moest des zelfs heiliging ook geschieden door een positief gebod, de mens heeft daarvan alzo niet door de natuurlijke wet, maar door ene Goddelijke openbaring kennis gekregen.

VRAAG 2.

Is de heiliging van den zevenden dag als Sabbatdag den mens ooit geopenbaard, of door een stellig gebod opgelegd vóór Mozes, die ongeveer 2000 jaar na Adam geleefd heeft?

Ook nu moet ik enige opmerkingen laten voorafgaan, en eerst dan trachten deze vraag te beantwoorden. Allereerst dan: de zevende dag werd geheiligd, zodra hij geëindigd was, omdat God op dezelve gerust had van al Zijn werk, hetwelk Hij geschapen had, om te volmaken, Genesis 2:2-3. Maar de vraag is, of God, nadat Hij dezen dag alzo tot zijne eigene rust geheiligd had, dezelve ook vóór Mozes den menschen als Sabbatdag heeft aangewezen, opdat zij Hem op dien dag zouden vereren in hunnen openbaren eredienst? En ik vraag dit,

In de eerste plaats, omdat wij niets daarvan lezen. En het lezen der Goddelijke getuigenissen is door God verordend, opdat wij daaruit Zijnen wil mogen leren kennen, zowel ten opzichte van het geloof als van den Hem welbehaaglijken Godsdienst. Bij dat lezen moeten wij alzo op twee dingen acht geven:

1. of wij enig gebed vinden, en
2. of ook ergens een goedgekeurd voorbeeld staat opgetekend. Op deze wijze behoren wij te zoeken om te vinden wat de goede, welbehaaglijke en volmaakte wille Gods zij.

Voor het eerste punt hebben wij Genesis 2:16, 17, en voor het tweede Genesis 8:20, 21 (namelijk in betrekking tot de openbare Godsverering, hoewel niet op een bepaalden dag).

Wat nu de instelling van den zevenden dag als Sabbatdag van Adam tot op Mozes aangaat, daarvan vinden wij in de Heilige Schrift noch voorschrift noch voorbeeld. Wel lezen wij, dat Abel, Noach, Abraham, Izaak en Jakob den Heer vereerden en Hem offeranden brachten, Genesis 4:4, 8:20, 21, 12:7, 13:4, 35:1, enz., maar van ene aanwijzing van den zevenden dag voor die Godsverering vinden wij geen spoor, evenmin als dat die dag ooit als zodanig gehouden is geworden. Enkel beweren, dat Adam op den zevenden dag van den verboden boom gegeten en daardoor den Sabbat gebroken heeft, maar wij lezen niet, dat God hem van Sabbatsschennis beticht. Wat de Bijbel ons daarvan meldt is dit: "Hebt gij van dien boom gegeten, van welken Ik u gebod, dat gij daarvan niet eten zoudt?" Genesis 3:11. Sommigen zeggen, dat Kaïn zijnen broeder op een Sabbatdag dood sloeg, maar de Schrift vermeldt niet, dat God hem over het breken van den Sabbat bestraft heeft. Hij stond schuldig voor God, "omdat ene stemme des bloeds van zijnen broeder tot God riep van den aardbodem", Genesis 4:10.

Ik hecht daarom weinig waarde aan hetgeen mensen beweren, al sieren zij hun meningen met schone woorden op, indien zij geen: "alzo zegt de Heere", medebrengen. Want dat, en dat alleen moet de grond mijns geloofs zijn, aangaande de wijze, waarop God gediend wil worden. In zaken van Godsverering bestaat er geen veiliger weg voor mij, dan door Gods eigen Woord geleid te worden, daarin alleen ontdek ik "de voetstappen der schapen", Hooglied 1:8, Ezechiël 3:11. Ook zegt men: Wat God heiligt, zondert Hij af. Zo dit waar is, dan volgt daaruit: dat de zevende dag als Sabbatdag geheiligd en voor Adam in het paradijs afgezonderd is, en dat Hij dezelve daarmee voor alle heiligen van den beginne als Rustdag heeft vastgesteld.

Maar ik antwoord, gelijk ik reeds opmerkte, dat God dien dag voor Zich zelven ten Rustdag heeft geheiligd. Zo heeft de Heere Zich ook enen gunstgenoot afgezonderd, Psalm 4:4. Maar wederom: het is iets anders voor den Heere, ene zaak tot een bepaald doel af te zonderen, dan ons te bevelen, dat wij ze aanstonds daartoe gebruiken zullen. b.v. het land Kanaän was den kinderen Israëls tot eeuwige erfenis gegeven, lang voor dat zij het werkelijk in bezitting konden nemen. Ook was Jezus Christus reeds lang tot Messias gezalfd, eer Hij inderdaad op aarde kwam om Zijn verlossingswerk te volbrengen, Deuteronomium 32:8, Johannes 10:36.

Zo gij dan uit Gods heiliging van den zevenden dag afleidt, dat Hij dien dag tot Sabbatdag voor den mens heeft afgezonderd (hoezeer de tekst daarvan niets zegt), dan is het nog mogelijk, dat

God deze bepaling heeft gemaakt, lang voordat Hij ze aan den mens als gebod wilde bekend maken. Wij lezen toch niet, dat God den mens vóór de Mozaïsche wetgeving den zevenden dag als Sabbatdag heeft aangewezen.

In de tweede plaats. Mozes zelf schijnt het eerst van zulk ene instelling kennis gedragen, en die kennis niet aan de overlevering, maar aan Goddelijke openbaring ontleend te hebben, Exodus 16:23. "Dit is het", zegt hij, "dat de Heere gesproken heeft: Morgen is de rust, de heilige Sabbat des Heeren, wat gij bakken zoudt, bakt dat, en ziet wat gij zieden zoudt: en al wat overig blijft, leg het op voor u in bewaring tot morgen".

Ook Nehemia zinspeelt hierop, wanneer hij aangaande Israël tot God zegt: "Gij hebt hun Uwen heiligen Sabbat bekend gemaakt..... door de hand van Uwen knecht Mozes", Nehemia 9:14. De eerste dezer beide teksten zegt ons, dat de aanwijzing van den zevenden dag als Sabbatdag het eerst van den hemel tot Mozes kwam, en de tweede, dat Israël er vroeger gene kennis van droeg.

Maar hoe zou het een of het ander mogelijk geweest zijn, indien de zevende dag den mens door het natuurlijke licht, dat is: de zedelijke wet, als Rustdag ware aangewezen? Of, zo deze instelling den mens van den beginne door een uitdrukkelijk bevel bekend ware geworden?

Dit bevestigt mij alzo in mijne overtuiging, dat de eerste vraag ontkennend moet beantwoord worden, en pleit evenzeer voor hetgeen ik aangaande de tweede vraag zeg.

In de derde plaats. Bovendien was er op het breken van den Sabbat gene straf uitgesproken tot op Mozes, gelijk blijkt uit de volgende woorden, ten aanzien van enen Sabbatschender gesproken: "En zij stelden hem in bewaring: want het was niet verklaard, wat hem gedaan zou worden", Numeri 15:32-36.

Mij dunkt, zo de zevende dag van den beginne aan als Sabbatdag aangewezen ware, zo zou er gewis ook vóór Mozes wel enige straf op de overtreding van dat gebod bekend zijn geweest. Toen God Adam verbood, van den boom der kennis des goeds en des kwaads te eten, werd de straf, die op de ongehoorzaamheid volgen zou, onmiddellijk bedreigd. Hetzelfde vinden wij vermeld in betrekking tot de besnijdenis, het pascha en andere plechtigheden. Hoe kan men dan onderstellen, dat de zevende dag van den beginne aan den mens zou zijn aangewezen, en dat God de straf op de ontheiliging van den Sabbatdag eerst 2000 jaren later zou bekend gemaakt hebben? Genesis 2:16, 17, 17:13, 14, Exodus 12:19, 43-48.

In de vierde plaats. De instelling des Sabbatsdags ging vergezeld van allerlei bepaalde voorschriften voor de openbare Godsverering, hetgeen vóór de Mozaïsche wetgeving nog niet geschied was. Voor dien tijd waren die plechtigheden allengs ontstaan: eerst offeranden, later de besnijdenis, lang naderhand het pascha, enz.

Maar toen Israël in de woestijn was gekomen, om daar als Gods uitverkoren gemeente een bepaalden, uitdrukkelijk omschreven vorm van eredienst te ontvangen, toen werden een dag en tijden bepaald, waarop de plechtigheden der Godsverering moesten plaats hebben, vroeger, gelijk ik gezegd heb en de vijf boeken van Mozes duidelijk aantonen, was daarvan gene sprake geweest, ook daarom kan de instelling van den zevenden dag als Sabbatdag aan gene natuurlijke wet haren oorsprong te danken en dus ook geen zedelijk gebod ten grondslag hebben.

En het komt mij voor dat Jezus Christus en Zijne apostelen dit duidelijk genoeg uitspreken, want wanneer zij het volk aan de geboden der zedelijke wet herinneren, dan vernemen we nimmer iets van den Sabbatdag. Ja, ook Paulus neemt den Sabbat niet onder die geboden op.

Wij willen eerst zien wat Christus van den Sabbatdag leert. In Zijne bergrede, die heerlijke uitvoerige, Goddelijke prediking, vinden wij geen enkel woord over dit onderwerp.

Toen de rijke jongeling tot Hem kwam, voor Hem op de knieën viel en vroegde: "Goede Meester, wat zal ik doen, opdat ik het eeuwige leven beërve?" antwoordt de Heere hem, dat hij

de geboden heeft te onderhouden, en laat bij de opsomming daarvan het vierde gebod achterwege, Mattheus 19:16-19, Markus 10:17-20, Lukas 18:18-20.

Gij zult aanmerken, dat Jezus ook de eerste drie geboden niet noemt. Daarop antwoord ik, dat de jongeling door zijne vraag de onderstelling uitspreekt: die geboden heb ik immer gehouden, want hij belijdt zijn liefde tot het goede, dat is: tot God, en Zijne bede bedoelt alzo al Gods bijzondere geboden.

Wanneer Paulus melding maakt van de zedelijke wet, laat hij het gebod des Sabbatdags geheel achterwege, en belijdt, dat de natuurlijke wet voor ons, Christenen, dat gebod niet in zich sluit, Romeinen 3:7-19, 13:7-10, 1 Timotheus 1:8-11.

"Die den anderen liefheeft, die heeft de wet vervuld. Want dit: Gij zult geen overspel doen, gij zult niet doden, gij zult niet stelen, gij zult gene valse getuigenis geven, gij zult niet begeren, en zo er enig gebod is, wordt in dit woord als in ene hoofdsom begrepen, namelijk in dit: Gij zult uwen naaste liefhebben gelijk u zelven. De liefde doet den naaste geen kwaad, zo is dan de liefde de vervulling der wet."

Ik maak uit deze woorden geen argument, maar haal ze slechts aan. En ongetwijfeld, indien de zevende dag als Sabbatdag door een zedelijk gebod of de natuurlijke wet aangewezen ware, dan zou dezelve in al deze herhalingen van de geboden niet zo geregeld zijn overgeslagen, maar Christus en de Apostelen zouden gewis zo menige gunstige gelegenheid, om ook dat gebod het volk op het hart te drukken, niet ongebruikt hebben laten voorbijgaan. Maar zij wisten wel wat zij deden, en maakten daarom generlei melding van den Sabbatdag wanneer zij de zedelijke wet bespraken.

In de vijfde plaats. Beide, Mozes en de Profeet Ezechiël bevestigen wat ik gezegd heb, namelijk: dat de zevende dag niet als Sabbatdag was voorgeschreven, totdat Israël in de woestijn gebracht werd.

1. Mozes zegt: "Want gij zult gedenken, dat gij een dienstknecht in Egypteland geweest zijt, en dat de Heere, uw God, u van daar heeft uitgeleid door ene sterke hand en enen uitgestreken arm, daarom heeft u de Heere, uw God geboden, dat gij den Sabbatdag houden zult." Ja, hij herinnert hun, dat het verbond, hetwelk God met hen op Horeb heeft gemaakt, niet gemaakt was geweest met hun vaders, namelijk met Abraham, Izaak en Jakob, Deuteronomium 5:1-15.

2. Ezechiëls getuigenis luidt niet anders: "Ik voerde hen, " zegt God door den mond van zijnen Profeet, "uit Egypteland, en bracht hen in de woestijn. Daar gaf Ik hun Mijne inzettingen, en maakte hun Mijne rechten bekend, dewelke, zo ze een mens doet, zal hij door dezelve leven. Daartoe ook gaf Ik hun Mijne Sabbatten, om een teken te zijn tussen Mij en tussen hen, opdat zij zouden weten, dat Ik de Heere ben, die hen heilige", Ezechiël 20:10-12, Exodus 20:8, 31:13, 35:2.

Wat kan duidelijker spreken? En deze beide mannen zijn ontegensprekelijk twee voorname Godsgetuigen, welke, gelijk gij ziet, in deze zaak volkomen overeenstemmen, namelijk: het gebod, dat de zevende dag als Sabbat geheiligd moest worden, stamt niet uit het paradijs, noch van de aartsvaders, maar is gegeven in de woestijn, op den berg Sinaï.

Wel was die dag te voren Gods Sabbatdag want wij lezen, dat Hij op den zevenden dag van al Zijn werk gerust, en dien geheiligd heeft. Daarom noemt hij dien dag in de eerste plaats: MIJN Sabbat: Ik gaf hun Mijn Sabbat. Maar het schijnt, dat God Zijn Sabbat eerst in de woestijn aan Zijn volk gegeven heeft.

Doch ik zeg: indien het gebod des Sabbatdags een zedelijk gebod ware, zo zou het den mens eigen zijn, en door het natuurlijke licht onderscheiden worden, zelfs voordat het uitdrukkelijk gegeven was. Maar daarvan, gelijk wij gezien hebben, lezen wij niets, noch als bevel, noch als goedgekeurd voorbeeld, noch in enigen anderen vorm: veeleer juist het tegendeel, namelijk dat Mozes deze kennis rechtstreeks van God en niet door de overlevering had verkregen. Dan, dat

Israël dit gebod niet van zijne vaders had ontvangen, maar door Mozes van den Heere, nadat Hij hen uit Egypteland uitgeleid had. En eindelijk, dat de gehele wet, waartoe ook het Sabbatgebod behoort, gegeven is tot betere regeling en orde der gemeente Gods tot op den tijd, dat de Christus komen en door ene veel betere bediening de wet vervullen zou, gelijk wij verder zien zullen.

De zevende dag is derhalve noch in het paradijs ingesteld, noch door de natuur aangewezen, noch den vaders geopenbaard, maar Gods volk in de woestijn, van den berg Sinai gegeven.

VRAAG 3.

Waren, toen in de woestijn de zevende dag aan Israël als de Sabbatdag werd aangewezen, ook de Heidenen daarin in begrepen?

Alvorens deze vraag te bespreken, moet ik de opmerking maken, dat de Heidenen, als zodanig, toenmaals buiten de gemeente stonden en niet in dezelve begrepen waren, dat zij derhalve niets te maken hadden met de plechtigheden en alle andere vormen van eredienst, die God zelf den kinderen Israëls zo nauwkeurig voorschreef.

En nu de beantwoording der vraag zelf:

In de eerste plaats lezen wij niet, dat God de wet gaf anders dan aan het zaad Jakobs. Dus wordt ook tot Israël, en tot Israël alleen gezegd: "Omdat de Heere ulieden den Sabbat gegeven heeft", Exodus 16:29. "Daartoe ook gaf Ik hun Mijne Sabbatten", Ezechiël 20:5, 12.

Nu dan, indien de zevende dag alleen Israël tot Sabbatdag gegeven is, gelijk deze teksten niet onduidelijk uitspreken, dan was dezelve den Heidenen als zodanig niet gegeven, tenzij iemand beweren mocht, dat God daardoor Joden en Heidenen gelijkgesteld, of dat Hij den Joden een belangrijk Heidens voorrecht geschonken heeft. Maar dit zou gans in strijd zijn met de werkelijkheid, want, ook buiten het verstand om getuigt de Schrift telkens weer, dat God de Joden eerst uitverkoren heeft, Romeinen 2:10. Dat Hij hun den zevenden dag tot Sabbatdag gaf, was slechts een teken van dien voorrang.

Maar de grote tegenwerping is dat het Sabbat-gebod gegeven werd met zoveel andere voorschriften, die men gewoonlijk onder den naam van zedelijke wet begrijpt, want daaruit zou de immer durende geldigheid van dien dag voortvloeien.

Doch ik antwoord: Wat op Sinaï gegeven is, is niet alles zedelijke wet, ik bedoel, wat de wijze en het doel der bediening aangaat. Hierover zal ik, zo God wil, meer zeggen in mijn antwoord op de vierde vraag, waarheen ik u derhalve verwijs. Maar:

In de tweede plaats. De Heidenen kunnen niet begrepen zijn in de instelling van den zevenden dag als Sabbatdag, omdat dezelve, gelijk ik reeds aantoonde, Israël gegeven is, Israël als de gemeente Gods, Handelingen 7:32. Ook stond de Sabbatdag voor hen niet op zich zelf, maar was met vele daartoe behorende ceremoniën verbonden, Leviticus 24:5-9, Numeri 28:9, 10, Nehemia 13:22, Ezechiël 46:4.

Nu zeg ik: indien de Joodse Sabbat met allerlei plechtigheden verbonden was, die onontbeerlijk waren voor ene rechte viering van dien dag, en zo deze plechtigheden Israël alleen, met uitsluiting der Heidenen, gegeven zijn slechts de proselieten werden tot Israël gerekend-dan behoorde ook de Sabbatdag hun, en niet den Heidenen toe. Ware nu het Sabbatgebod ene zedelijke wet geweest, dan konden de Heidenen even gemakkelijk van hun natuur als van den Sabbatdag verstoken zijn geworden, hoewel de Joden alleen zich zelven dien dag zouden toegeëigend hebben.

Wederom: te beweren, dat God den zevenden dag ook den Heidenen als Sabbatdag heeft aangewezen (hetgeen noodzakelijk zo moet zijn, indien dat gebod een zedelijke wet ware), betekent zoveel als te zeggen: dat God den Heidenen den Sabbatdag zonder, en den Joden met de ceremoniën heeft opgelegd. Wat volgt hieruit anders, dan dat God op een en dezelfde tijd tweeërlei eredienst op aarde heeft ingesteld: enen voor de Joden, en enen voor de Heidenen! Het is niet moeilijk te verstaan, hoe belachelijk en hoe strijdig met Gods wijsheid zulk ene mening is.

Zou het bovendien Gods gemeente van dien tijd niet verlagen, zo men beweerde, dat de Heidenen God met meer vrijheid mochten dienen dan de Joden? Want de wet was een juk, en de Heidenen worden gezegd, zonder God in de wereld te zijn, Deuteronomium 7:7, Psalm 147:19, 20, Mattheus 15:26, Efeziërs 2:11, 12.

In de derde plaats. Toen de Heidenen bij der Joden terugkeer uit de Babylonische gevangenschap hun waren aan de kinderen Israëls te Jeruzalem te koop aanboden en werkelijk verkochten, werden niet zij, maar de Joden bestraft wegens het breken van den Sabbat. Ook woonden er toen zelfs te Jeruzalem Tyriërs, die den Joden op den zevenden dag "vis en alle koopwaren" verkochten, en toch werden niet zij, maar de Joden daarvoor berispt.

Wel is waar bedreigde Nehemia de Heidense kooplieden, en liet ze op den Sabbatdag buiten de poorten der stad blijven, omdat zij de aanleiding waren, dat de Joden hunnen Sabbat braken, maar de overtreding zelf van het Sabbat-gebod werd uitsluitend den Joden ten laste gelegd, Nehemia 13:15-20.

Kan men zich voorstellen, dat de Goddelijke Sabbat-wet ook den Heidenen was opgelegd, en dat dan zulk een heilig man als Nehemia hen over hun Sabbatsschennis niet bestraft zou hebben, vooral nu zij in het heilige land, in en om de heilige stad woonden?

In de vierde plaats. Daarom zegt God andermaal tot Israël: "GII zult evenwel Mijne Sabbatten onderhouden." En wederom: "Onderhoudt dan den Sabbat." En wederom: "Dat dan de kinderen Israëls den Sabbat houden, den Sabbat onderhoudende in HUN geslachten, tot een eeuwig verbond", Exodus 31:14-16, 16:29.

Wat kan duidelijker zijn dan deze woorden, die wij lezen in Gods Testament? De zevende dag is als Sabbatdag der kinderen Israëls ALLEEN gegeven, en de Heidenen als zodanig, waren daarin geenszins betrokken!

In de vijfde plaats. De reden zelfs, waarom God den Joden den zevenden dag tot Sabbatdag gaf, sluit de Heidenen als zodanig geheel en al uit. Want hij werd hun gegeven, zo als ik reeds te voren opmerkte, wijl zij Gods volk en Gods gemeente waren, als een teken, waaraan zij zouden erkennen, dat Hij Israël zich tot een eigen volk verkoren en geheiligd had, Exodus 31:13-17, Ezechiël 20:12, 13.

En die instelling van den Sabbatdag was een gewichtig teken en bewijs hunner uitverkiezing, want door hun ZIJNEN Sabbatdag te geven, gaf God hun tevens een zinnebeeld en waarborg, dat Hij Zijnen Zoon in de wereld zou zenden om hen van de banden en de slavernij des duivels te verlossen, waarvan de Sabbatdag inderdaad ene schaduw en een type was, Colossenzen . 2:16, 17. Tot dusverre de beantwoording der derde vraag. Ik wil thans overgaan tot

VRAAG 4.

Is de zevende dag niet als Sabbatdag vervallen met de overige Joodse ceremoniën en plechtigheden? Of is die dag later door de Apostelen ook den gemeenten uit de heidenen als zodanig opgelegd?

Het zijt mij veroorloofd, ene noodzakelijke opheldering vooraf te doen gaan, namelijk deze: dat voor de openbare Godsverering onder de Joden tijd en dag bepaald is geworden door de wet, en dat tijd en dag voor de Godsverering onder de gemeenten uit de Heidenen evenzeer door ene wet aangewezen is. Maar de vraag is: of de zevende dag die tijd, die dag is.

Vervolgens moet ik nog onderzoeken, wat het karakter is dier bediening, in welke de Sabbatdag zulk ene belangrijke plaats inneemt.

Ten eerste merk ik dan op, dat het algemeen karakter der wet een zedelijk is, maar dat de bediening en de bijkomende plechtigheden afschaduwing en zinnebeelden zijn.

Met het algemeen karakter bedoel ik het wezen, de essence der wet, onder de bediening en bijkomende plechtigheden versta ik personen, plaats, tijd en wijze, die bij de openbare Godsverering onder Israël uitdrukkelijk voorgeschreven waren

Het wezen der wet ligt derhalve in deze woorden: "Gij zult den Heere, uwen God, liefhebben uit geheel uw hart, en uit geheel uwe ziel, en uit geheel uw verstand, en uit geheel uwe kracht", en: "Gij zult uwen naaste liefhebben als u zelven", en deze hoofdsom is eeuwig, onveranderlijk, Markus 12:29-31. Zij werd niet voor de eerste maal op Sinaï gegeven of in de twee stenen tafelen ingegrift, maar door God is onze natuur gegraveerd, deze wet werd uitgevaardigd ten dage, toen de eerste mens het aanzijn ontving. Ja, zij is één met den mens, die zonder haar geen zedelijk wezen zijn zou, gelijk God hem heeft geschapen. Maar de vormen en plechtigheden, die God in de Mozaïsche wetgeving daaraan verbonden heeft, zijn niet zedelijk, niet eeuwig, zij hebben slechts een figuurlijk, afschaduwend karakter.

Om drie redenen kan de Mozaïsche bediening niet tot de zedelijke wet worden gerekend:

1. zij begon niet met de geboorte der mensheid maar ongeveer 2000 jaren daarna,
 2. zij was niet geldig voor het mensdom in zijn geheel, gelijk de zedelijke wet noodzakelijk moet zijn,
 3. het ceremonieel gedeelte der wet heeft opgehouden terwijl het zedelijk gedeelte nog blijft.
- Waar zijn de stenen tafelen met de daarop geschreven wet gebleven? Wij hebben slechts het bericht van de wetgeving, en ene opsomming van alle wetten zelven.

Maar om meer in bijzonderheden te treden:

1. De inleiding tot die wetten draagt de type van onze verlossing van zonde, duivel en hel, wijl Farao en Egypte, de tiran en het diensthuis Israëls, daarvan het beeld zijn.
2. De stenen, waarin de tien geboden gegrift waren, stellen zinnebeeldig de tafelen des harten voor. De beide eerste beduiden dan het vleselijke hart, waardoor de wet gebroken wordt, en de andere twee het geestelijke hart, in hetwelk de nieuwe wet, de wet der genade geschreven en bewaard wordt, Exodus 34:1, 2 Corintiërs 3:3.
3. De berg Sinaï, alwaar God Zijne heilige wet heeft gegeven, wordt vergeleken met den berg Zion, Hebréeën 12:18-22.
4. Ook was de gemeente, die de wet ontving ene schaduw der gemeente des Evangelies, welke op den berg Zion woont, verg. Handelingen 7 38, Openbaring 14:1-5.
5. De bediening der wet is gegeven door de handen en de beschikking der engelen, om aan te duiden, hoe ook de nieuwe wet of bediening des Geestes naderhand der gemeenten des Nieuwen Verbonds zou gegeven worden door de hand van den Engel van Gods eeuwig genadeverbond, welke is Zijn eniggeboren Zoon, Jesaja 63:9, Maleachi 3:1, Handelingen 3:22, 23.

6. De wet werd Israël gegeven door enen middelaar, om af te schaduwen, hoe later de wet der genade zo geopenbaard worden door onzen enigen Middelaar, Jezus Christus, Galaten . 3:19, Deuteronomium 5:5, Hebreeën 8:6, 1 Timotheus 2:5, Hebreeën 9:15, 12:24.

7. De bediening der wet werd ingesteld voor enen tijd, "totdat het zaad zou gekomen zijn", om dan voor een betere bediening plaats te maken, Galaten . 3:18. "Een beter verbond, hetwelk in betere beloftenissen bevestigd is", Hebreeën 8:6.

Uit al het voorgaande besluit ik, dat er onderscheid moet worden gemaakt tussen de zedelijke wet, en hare bedeling op Sinaï. De zedelijke wet bestond reeds te voren, maar deze bedeling werd eerst aan Mozes geopenbaard, toen hij met de engelen op den berg verkeerde.

Nu vinden we wel, dat de zedelijke wet een bepaalden tijd van Godsverering vereist, naar den zevenden dag schrijft zij daartoe niet voor. In de Mozaïsche bediening der wet evenwel, die thans vervallen is, vinden wij de instelling van den zevenden dag, den dag waarop God van al Zijne werken gerust had. Maar wat dan? Wilt de wetgeving, in stenen tafelen geschreven en gegrift, verdwenen is, zo moet ook de zevende dag als Sabbatdag opgehouden hebben, want wel de Sabbatdag, maar niet de zevende dag behoort tot de ceremoniële wet. De zevende dag werd der gemeente Israëls gegeven tot op den tijd, dat ene hervorming zou aangebracht worden, toen deze tijd dus gekomen was, werd de bediening der wet afgeschaft, en de zedelijke wet zelf overgeleverd in de handen van Christus, die ze opnieuw heeft opgelegd, nu niet langer als verbond der werken, in stenen tafelen gegrift, maar als de levensregel voor hen, die in Hem geloven, 1 Corinthiërs 9:21.

Zo dan, de zedelijke wet bestaat nog, ze leert nog, dat er een God is, en eist dus nog enen dag, die voor de Godsverering wordt afgezonderd, volgens Zijnen wil, dien Hij in Zijn Woord geopenbaard heeft. Maar, hoewel die wet enen dag vervangt, bepaalt zij dien nergens.

Van ouds also was die dag bepaald door de Mozaïsche wetgeving, toen dus deze door Christus vervuld werd, verloor ook de zevende dag zijn recht van bestaan. En nu is ons door onzen nieuwen Wetgever, den Zone Gods, die "Heere is ook van den Sabbat", een dag aangewezen, gelijk de natuurlijke wet dien eist, een nieuwe dag van Hem, die de Heere des Sabbats is, om op dien dag onze openbare Godsverering te vieren, niet in de oudheid der letter, in tafelen gegraveerd, maar in de nieuwigheid des Geestes, overeenkomstig Zijn nieuw en heilig Testament. De volgende redenen zullen dit nader bevestigen.

Ten eerste. Van de opstanding van Christus tot aan het einde der Schrift vinden wij gene enkele uitdrukking, die den zevenden dag als Sabbatdag aan de gemeenten oplegt. Gelijk ik zei, eist de zedelijke wet daarvoor een bepaalden tijd, maar bepaalt zelf dien tijd niet. En in alle plichten jegens God en ten opzichte Zijner verering in de gemeenten, moeten wij door Zijne wetten en inzettingen geleid worden. Onder de oude bedeling waren Zijne oude wetten richtsnoer, onder de nieuwe bedeling zijn het Zijne nieuwe wetten. En inderdaad heeft Hij gezegd: "Ziet, Ik maak alle dingen nieuw", Openbaring 21:5.

Ten tweede. Ik vind, gelijk ik reeds opmerkte, dat de zevende dag als Sabbatdag niet onder de zedelijke, maar onder de ceremoniële wet begrepen is, die op Sinaï gegeven werd, deze ceremoniële wet heeft hare vervulling bereikt, en wordt daarom door Paulus verworpen als ene bediening, die niet langer in de gemeente blijven kan, wilt de bediening des Geestes hare plaats heeft ingenomen, 2 Corinthiërs 3. In stede van ze dus den gemeenten ter aanneming voor te houden, stelt hij hare heerlijkheid en haar alouden luister in de schaduw der nieuwe bedeling, om de gemeenten aan deze te binden.

1. Hij noemt het oude verbond de bediening des doods, der letter en der verdoemenis, woorden, die den Godzaligen geenszins aantrekkelijk konden voorkomen, maar hen veeleer moesten afschrikken.

2. Hij zegt, dat de oude bedeling thans zonder heerlijkheid is, daar hare glorie geheel verduisterd is door het licht des Geestes, dat over de gemeenten des nieuwen verbonds scheen 2 Corintheërs 3.

3. Hij leert, dat de oude bedeling er toe geleid heeft, dat Israëls zinnen verblind zijn, en hun hart met een deksel bedekt geworden, zodat zij den Heere der heerlijkheid niet gekend hebben. Zolang dat deksel niet weggenomen wordt, blijft het volk Gods in deze zijne verblindheid voortleven, 2 Corintheërs 3.

4. En opdat de Corintheërs volkomen mochten verstaan, over welke bedeling de Apostel spreekt, zegt hij uitdrukkelijk, dat zij "in letteren bestaande, en in stenen ingedrukt" was, 2 Corintheërs 3:7. En tot die bedeling behoorde ook de zevende dag als Sabbatdag.

Kunnen wij ons voorstellen, dat het des Apostels bedoeling is geweest, de heiligen van de natuurlijke of zedelijke wet te vervreemden? Neen, waarlijk niet, deze behoudt hij voor de gemeente, wijl ze Christus overgegeven is, maar de OUDE BEDELING is nu gevaarlijk geworden, omdat zij in de gemeente niet kan onderhouden worden zonder de bediening des Geestes en hare heerlijkheid smaadt aan te doen.

Al deze uitspraken, gelijk ik zei, strekken om aan de oude bedeling te ontkomen, te spenen. Ik denk, dat niemand, die zich zelf kent en ervaring heeft van de bediening der genade, verlangen zal, dat de oude bedeling nog in stand ware.

Ten derde. De Sabbatdag heeft zijne ceremoniën verloren (namelijk die, waarop de vroeger aangehaalde teksten wezen), waarmee de zevende dag volgens de Mozaïsche wet onafscheidelijk verbonden was. Hoe kan dan deze Sabbatdag thans gehouden worden? Gehouden, zeg ik, volgens de wet? Want zo de gemeente, aan welke de Sabbatdag het eerst gegeven werd, dien niet kon houden en niet mocht houden zonder de ceremoniën, die thans reeds lang verdwenen zijn, hoe kunnen dan ZIJ, die het Sabbat-gebod als nog van kracht beschouwen, het vervullen volgens hetgeen geschreven staat?

Zo zij zeggen: wij hebben wel den dag, maar niet de daarmee verbonden plechtigheden behouden, dan vraag ik: wie heeft u geboden, die twee te scheiden? Ene der Sabbat-plechtigheden is deze: "Gij zult ook meelbloem nemen, en twaalf koeken daarvan bakken, van twee tienden zal een koek zijn. En gij zult ze in twee rijen leggen, zes in ene rij, op de reine tafel, voor het aangezicht des Heeren. En op elke rij zult gij zuiveren wierook leggen, welke het brood ten gedenkkoffer zal zijn: het is een vuuroffer den Heere. Op elke Sabbatdag gedurig zal men dat voor het aangezicht des Heeren toerichten, van wege de kinderen Israëls, tot een eeuwig verbond", Leviticus 24:5-8. Ook andere plaatsen, b.v. Numeri 28:9, 10, Nehemia 13:22, Ezechiël 46:4, vermelden overeenkomstige voorschriften.

Indien nu deze ceremoniën met den Joodsen Sabbatdag verbonden waren, en God nimmer de viering diens Sabbatdags zonder deze plechtigheden heeft bevolen, of Zijner gemeente opgelegd, en zo, gelijk ik reeds te voren opmerkte, deze plechtigheden sinds lang zijn verdwenen, hoe moet dan deze Sabbat gehouden worden?

Men neme zich in acht, dat men niet, op de wet pleitende en zich zelven voor de ware volbrengers van Gods wil houdende, toch bevonden worde, tot de ergste overtreders te behoren. Waarom houden dezulken, en kunnen dezulken de overige Sabbatten niet houden, b.v. de nieuwe maanden, de jaren en de jubeljaren? Want deze, gelijk ik heb aangetoond, behoren niet tot de zedelijke wet, zij maken een deel uit van de bediening des doods en der verdoemenis.

Ten vierde. De zevende dag als Sabbatdag was ene schaduw der toekomstige dingen, en ene schaduw kan niet het beeld en de zaak zelf zijn. Daarom: toen de voor afgebeelde zaak zelf kwam, moest het beeld, de schaduw ophouden. En ik zeg: wijl ook de Joodse Sabbatdag slechts schaduw was, moest ook deze ophouden te bestaan, Exodus 31:13, 14, Ezechiël 20:12, 21, Colossenzen . 2:14-17.

Ook vind ik niet, dat onze Protestantse schrijvers, hoezeer ze den Sabbat eerbiedigen, ene andere mening zijn toegedaan, hoewel ze den eis der zedelijke wet erkennen, dat namelijk een tijd voor de openbare Godsverering moet worden afgezonderd, toch nemen ze als zodanig den zevenden dag om goede redenen niet meer aan. Zij doen het, zeg ik, om goede redenen, aan de Schrift ontleend, of liever: de Schrift heeft hen tot die conclusie gebracht, toch verwerpen zij de noodzakelijkheid eens Sabbatdags voor de gemeente niet. Zij erkennen, dat een Sabbatdag ene voortdurende, eeuwige behoefte is, maar dat de zevende dag, als zodanig, als een schaduw en beeld is verdwenen, wijl dezelve, volgens de boven opgenoemde Schriftuurplaatsen, inderdaad als niets anders kan beschouwd worden.

De natuurlijke wet eist dus enen dag, maar de God der natuur bepaalt dien, en Hij heeft Zijnen Zoon macht gegeven om daarover te beschikken en zulk enen dag aan te wijzen, als Zijne eeuwige wijsheid meest geschikt zal oordelen voor de Godsverering der gemeenten uit de Heidenen. Daarom staat er geschreven: "de Zoon des mensen is een Heere ook van den Sabbat".

Ten vijfde. Ik vind in Gods Woord, dat de door Christus zelf uitverkoren Apostel Paulus de geldigheid der Joodse ceremoniën en Sabbatten als vervallen beschouwt.

Dit blijkt daaruit, dat hij het al of niet houden dier inzettingen als onverschillige dingen aan eens iegelijks eigen gemoed en verstand overlaat. "De een acht wel den enen dag boven den anderen dag, maar de ander acht al de dagen gelijk. Een iegelijk zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd", Romeinen 14:5.

Door zulke woorden: " Een iegelijk zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd" spreekt hij het onverbloemd uit, dat zulke dagen niet langer geheiligd zijn. Want geen van Gods geboden wordt, zolang het van kracht is, aan het goedvinden der gelovigen overgelaten, of ze het al dan niet willen opvolgen. De mens, zeg ik, is in dit geval niet vrijgesteld, zolang de Goddelijke sanctie op een gebod rust en blijft rusten, zolang zijn wij gehouden onvoorwaardelijk te gehoorzamen, en niet naar eigen inzicht of goedvinden te handelen, maar wanneer God Zijne sanctie terugneemt, dan vervalt dat gebod onder de onverschillige dingen, en ons geloof en geweten zijn weer vrij. En dat is de geschiedenis van den zevenden dag.

Ten zesde. Paulus schrijft aan de gemeente te Colosse: "Dat u dan niemand oordele in spijs of drank, of in het stuk des feestdags, of der nieuwe maan, of der Sabbatten, welke zijn ene schaduw der toekomende dingen, maar het lichaam is van Christus", Colossenzen . 2:16, 17. Onder die onverschillige zaken noemt hij ook den Sabbatdag. Hij geeft den gelovigen vrijheid, daarin naar eigen overtuiging te handelen, en beveelt dat niemand uit dien hoofde zijnen broeder oordele. En, gelijk wij lezen, de reden daarvan is: omdat het wezen der zaak, het lichaam gekomen is. Christus, zegt hij, is het lichaam, waarvan deze dingen beeld en schaduw waren: "Het lichaam is van Christus".

Ook heeft de Apostel, door uitdrukkelijk ook "de Sabbatten" te vermelden, allen redelijken twijfel opgeheven, maar de mens heeft vele vonden gezocht, en hij zal er vele blijven zoeken.

Wederom: dat de Apostel met dat woord den zevenden dag als zodanig bedoelt, is duidelijk, wijl Mozes zelf dien dag als een teken aanmerkte, gelijk wij gezien hebben, en wijl geen andere Sabbat zulk een duidelijk beeld was van den Heere Jezus Christus, als deze. Want die, en die alleen heet "de ruste Gods", op dien dag heeft God van alle Zijne werken gerust. Daarom verheft Hij dien dag, als Hij zegt: "MIJN Sabbat", en "MIJN heiligen dag", Jesaja 56:4, 58:13.

Toch kon die rust slechts typisch zijn, want sedert de schepping der wereld heeft God nimmer gerust dan in Zijnen Zoon. "Deze", zegt God plechtig, "is Mijn geliefde Zoon, in dewelke Ik Mijn welbehagen heb". Deze Sabbatdag was also type van Gods rust, werd Israël gegeven als een teken Zijner genade in Christus jegens Zijn volk. Toen Christus derhalve was opgestaan, hield die zinnebeeldige betekenis op, en was het geweten daaraan niet langer gebonden. Hij noemt dezen zevenden dag bij name, omdat die de heerlijkste, de treffendste schaduw was. En

dan voegt hij beide samen, zeggende, dat de ceremoniën ene schaduw waren der toekomstige dingen, maar dat Christus die alle vervuld heeft. "Het lichaam is van Christus."

Ten zevende. Niemand zal, onderstel ik, ontkennen, dat ook in Hebreeën 4:4 de zevende dag als Sabbatdag bedoeld wordt, op welken God van al Zijne werken gerust heeft, want de tekst zegt dit duidelijk. Toch zal de opmerkelijke lezer gemakkelijk begrijpen, dat en de Sabbatdag, en de rust in Kanaän, waarvan Hebreeën 4:5 spreekt, typisch waren, en dat beide zagen op een dag, dien de Apostel noemt "enen anderen dag", Hebreeën 4:7-8. Hij zou anders na die beide eerste dagen van geen anderen melding gemaakt hebben. "Want", zegt de Apostel, "indien Jozua hen in de rust gebracht heeft, zo had God daarna niet gesproken van enen anderen dag", en zo Jozua hen niet in de rust gebracht heeft, zo hebben zij de rust ook onder Mozes niet gekend, want hij is eer geweest dan Jozua.

Al de rust derhalve, die Mozes en Jozua Gods volk gaven, was slechts de type van enen anderen dag, in dewelke God zelf rust zou geven, Hebreeën 4:9, 10. En of die andere dag Christus of de hemel is, doet voor het ogenblik niets ter zake, genoeg: de voorgaande rustdagen waren niets dan ene schaduw, die vergaan moest, waarom reeds David spreekt van enen rustdag, die later komen zou. "Er blijft dan ene rust over voor het volk Gods." Ene toekomstige rust, welker typen de zevende dag, op welken God gerust heeft, en het land Kanaän waren, die rust begint thans in Christus, en zal in de heerlijkheid vervuld, dat is: volmaakt worden.

Wanneer de Apostel zegt: "Er blijft dan ene rust over", zinspelende op Davids woorden, wat bedoelt hij dan anders dan dat de vorige rust niet blijft? Er blijft alzo ene rust, die door den Joodse Sabbatdag en door de rust in Kanaän voor afgebeeld werd, hoewel deze beide nu zijn verdwenen.

"Er blijft ene rust over", ene rust, die niet maar in schaduw en teken bestaat, gelijk de zevende dag en de rust in het beloofde land, maar die in den Zone Gods en in Zijn Koninkrijk ligt, tot wie en tot hetwelk alle uitgenodigd worden te komen, die vermoeid en belast zijn, want Christus zal hun RUSTE schenken, Jesaja 28:12, Mattheus 11:28, 29, Hebreeën 4:11.

Toch wordt hierdoor de Christelijke Sabbat of Rustdag niet overbodig, want die is niet bestemd om een type te zijn van dingen, die nog komen moeten, maar om dan den Naam des Heeren te verheerlijken en Hem dien eredienst te brengen, waarvan de Israëlitische Godsverering wederom, gelijk de brief aan de Hebreeën duidelijk en overvloedig betuigt, ene afschaduw was.

En ik herhaal: de zevende dag kan, om genoemde redenen, die Christelijke Sabbatdag niet zijn. Ten achtste. Merk vooral daarop, dat niets van de bediening des doods, in letteren bestaande en in stenen ingedrukt, door Jezus of Zijne Apostelen, als een deel van de Christelijke Godsverering, in de nieuwe bedeling is overgebracht. Daarom wordt gezegd van de bediening, in welker hart de Joodse Sabbat zijne plaats had, dat hare heerlijkheid thans verbleekt, ja verdwenen is, dat Christus hare glorie te niet heeft gedaan, en dat de bediening des Geestes, die in hare plaats is getreden, hare heerlijkheid verre overtreft.

Ik wil u den tekst voorlezen: "En indien de bediening des doods, in letteren bestaande en in stenen ingedrukt, in heerlijkheid is geweest, alzo dat de kinderen Israëls het aangezicht van Mozes niet konden sterk aanzien, om de heerlijkheid Zijns aangezichts, die te niet gedaan zou worden (die bediening werd gegeven onder voorbehoud, dat ze niet immer zou blijven, noch steeds hare kracht en geldigheid behouden), hoe zal niet veel meer de bediening des Geestes in heerlijkheid zijn? Want indien de bediening der verdoemenis heerlijkheid geweest is, veel meer is de bediening der rechtvaardigheid overvloedig in heerlijkheid. Want ook het verheerlijkte (de oude bedeling) is zelfs niet verheerlijkt in dezen dele (ten oprechte der nieuwe), ten aanzien van deze uitnemende heerlijkheid. Want indien hetgeen te niet gedaan wordt, in heerlijkheid was, veel meer is hetgeen blijft, in heerlijkheid", 2 Corinthiërs 3:7-11.

Kan iets duidelijker zijn? De tekst zegt uitdrukkelijk, dat de oude bedeling NIET blijft, ja spreekt het uit, dat zij gegeven is onder voorbehoud van eens weer vernietigd te zullen worden: "de heerlijkheid, die te niet gedaan zou worden". Indien de oude bedeling reeds op Sinaï onder dit voorbehoud gegeven, en dit voorbehoud later door de bediening des Geestes ten uitvoer gebracht is, dat is: , gelijk de Apostel zegt, indien de oude bedeling is te niet gedaan door ene, die blijft, waar is dan de Joodse Sabbatdag?

Ziedaar mijn antwoord op de vierde vraag. Nu ik heb aangetoond, dat de oude zevende dag als Sabbatdag is verouderd en te niet gedaan, zodat dezelve niets te maken heeft met de gemeenten uit de Heidenen, ga ik onderzoeken, welke dag dan door de Christenen behoort te worden geheiligd en gewijd aan hun openbare Godsverering in den geest des Nieuwen Testaments.

VRAAG 5.

Aangezien het vierde gebod geen zedelijk gebod is, en de Joodse Sabbatdag niet gegeven is om altijd als zodanig in de gemeente te blijven, welke dag is dan gesteld geworden voor de Christenen, om samen in Christus hunnen God te wijden?

Deze vraag is eigenlijk de kern der ganse zaak, waarop ook de vorige betrekking hebben, ook aan deze moet ik enige opmerkingen, tot beter verstand, doen voorafgaan.

Wij spreken nu niet van allerlei soort of wijze van Godsverering, noch van den tijd, waarop die behoren te geschieden, maar van dien gemeentelijken, openbaren eredienst, waartoe de heiligen samenkomen, deze eredienst heeft een bepaalden dag, zonder hetwelk dezelve niet naar Gods wil kan gehouden worden. Over dezen dag hebben wij te spreken, en niet over den tijd, die voor elke Godsdienstige verrichting aangewezen is.

Ik spreek niet van de Godsdienstoefening, die de Godzaligen dagelijks behoren te houden, ja en ook iedere avond, noch over den tijd, die daartoe van God verordend is. Die tijd is niet over de gehele aarde dezelfde, maar wordt aan de behoefte en gelegenheid der gelovigen overgelaten.

Wij houden alzo uitsluitend den tijd in het oog, die voor den openbaren eredienst, gelijk ik zo-even opmerkte, is aangewezen, de natuurlijke wet eist zulk enen dag, en de God der natuur bepaalt dien. En, zo als wij hebben aangetoond, de tijd, daartoe den gemeenten uit de Heidenen aangewezen, is niet de Joodse Sabbatdag, namelijk de zevende dag, die Israël door de bediening des doods was voorgeschreven, want, gelijk reeds is aangetoond, die bediening is te niet gedaan door een beter en heerlijker bediening, namelijk die des Geestes. De bediening des Geestes toch zou beneden die des doods staan, indien zij ten opzichte van den Rustdag ene leemte had, dat is: zo zij ene Evangelische Godsverering verordende, maar daarvoor genen dag bepaald, of indien zij, ondanks al hare meerdere heerlijkheid, dien dag moest ontleen aan ene lagere bedeling, want zonder een bepaald aangewezen dag is gene gemeentelijke Godsverering mogelijk.

Dit is derhalve het besluit, dat een Tijd voor Godsverering door de natuurlijke wet wordt geëist, maar dat die wet tevens daarvoor den tijd bepaald heeft, en wel den zevenden dag, reeds van de Schepping af, is iets dat ik beslist verwerp, om de redenen, die ik al heb aangevoerd of nog wens in het midden te brengen. Ja, gelijk ik de intrekking van den Joodsen Sabbatdag heb aangetoond, zo hoop ik ook duidelijk te maken, dat God door de bediening des Geestes dezen op enen anderen dag heeft gesteld, namelijk: op den eersten dag der week. Ik besluit dus, dat de eerste dag voor de Christenen, voor de gemeenten uit de Heidenen, de vastgestelde Rustdag is.

In mijne beschouwingen over bovengestelde vraag, wilde ik

1. zulke teksten aanhalen, die zijdelings met ons onderwerp in betrekking staan, maar toch enig Goddelijk licht daarover verspreiden, en
2. de meer rechtstreekse uitspraken der Schrift mededelen.

Ten eerste alzo: die teksten, welke zijdelings met ons onderwerp in betrekking staan.

In de eerste plaats. De vergelijking, die de Heilige Geest maakt tussen het rusten Gods van Zijne werken, en Christus' rusten van de Zijnen, wijst reeds daarop heen. "Want die ingegaan is in Zijne rust, heeft zelf ook van Zijne werken gerust, gelijk God van de Zijnen", Hebr. 4:10. God nu heeft van Zijne werken gerust, dien Rustdag voor Zich geheiligd, als een teken Zijner rust, en diezelfde dag later aan Zijne oud-Testamentische gemeente ten Sabbatdag gegeven. En Christus, die, gelijk de Heilige Geest zegt, evenzo van zijne werken gerust heeft, heeft insgelijks Zich enen dag geheiligd, namelijk dien dag, op welken Hij van Zijne werken heeft gerust, en dien dag Zijner gemeente gegeven ter eeuwige gedachtenis Zijner rust, opdat die dezelve om Zijnentwille zou heiligen.

En zie, gelijk des Vaders arbeid eerst was, zo was ook Zijn Rustdag eerst, des Zoons werk kwam later, en zo ook Zijn Rustdag. Des Vaders Rustdag was de zevende der scheppingweek, des Zoons Rustdag de eerstvolgende dag.

Wijl de tekst er van spreekt, mag ook dit niet over het hoofd gezien worden, dat èn God èn Christus na volbrachten arbeid van Hun werken gerust hebben. Hij rustte, zeg ik, gelijk God gerust had, maar wijl God op Zijn Rustdag gerust had, zo nam ook Christus daarvoor een eigenen. Hij heeft daartoe niet Zijns Vaders dag verkozen, want het is openbaar, dat Hij toen nog een groot gedeelte van Zijnen arbeid heeft verricht, Hij had toen Zijne overwinning over den dood nog niet behaald. Eerst den volgende dag ging Hij tot Zijne rust in, toen Hij door Zijne opstanding de macht der duisternis overwonnen en het leven en de onverderfelijkheid aan het licht gebracht had.

Zo dan, wijl de eerste dag der week de Rustdag is geweest voor Gods Zoon, zo moet die ook de Sabbatdag voor Zijne gemeente zijn. Want God heeft Zijnen Rustdag Zijner gemeente ten Sabbatdag gegeven, en wijl Christus, gelijk Zijn Vader, van Zijne werken gerust heeft, zo heeft Hij Zijnen Rustdag Zijner gemeente tot Sabbatdag geschonken. Niet dat er tegelijkertijd TWEE Sabbatten zijn: die des Vaders werd voor enen tijd ingesteld, tot op de komst des Zoons, ja, gelijk ik u heb aangetoond, bij de verordening van den zevenden dag werd reeds bepaald, dat die dag als zodanig weer zou te niet gedaan worden. Daarom zegt de Apostel, 2 Corinthiërs 3:7 : "de heerlijkheid, die te niet gedaan zou worden". Daarom pleiten wij niet voor twee Sabbatten tegelijk, maar voor twee op elkaar volgende, waarvan de tweede, die den gemeenten uit de Heidenen of den nieuw-Testamentische heiligen is gegeven, den eersten vervangen heeft, en deze tweede Sabbat is de dag, waarop de Zoon van Zijne eigene werken heeft gerust.

In de tweede plaats. Ook noemt Jezus Zich zelf "een Heere van den Sabbat", Lukas 5:5, Mattheus 12:8. Nu, een HEERE te zijn is: macht over iets te hebben, ook de macht om die zaak naar eigen goedvinden te veranderen, en wie durft zeggen, dat Christus die macht niet in volstrekten zin bezat? Wij besluiten daarom, dat niemand Hem die macht ontzegt. De vraag is nu: heeft Hij die macht gebruikt om den zevenden dag als Sabbatdag af te schaffen, en in des zelfs plaats een anderen te stellen? Mij dunk, deze vraag is gemakkelijk te beantwoorden, wijl Christus, om te rusten, niet den zevenden maar den eersten dag der week verkoos.

Gewis, indien het des Heeren bedoeling geweest ware, ook den Heidengemeenten dezen zevenden dag als Sabbatdag te schenken, dan zou Hij dien in de eerste plaats voor Zich zelve ten Rustdag verkoren hebben, maar aangezien Hij dien dag voorbijging en niet tot Zijnen Rustdag verkoos, gelijk de Vader na volbrachte schepping had gedaan, en Hij den eersten dag door Zijne opstanding heiligde, op dewelke Hij Zich ook Zijnen discipelen vertoonde, zo sprak Hij het daardoor duidelijk uit, dat Hij, als Heere van den Sabbat, dien eersten dag tot Zijne rust afgezonderd, bijgevolg ook voor Zijne gemeente ingesteld had, om aan de openbare Godsverering gewijd te worden.

In de derde plaats. Op dezen dag zijn vele lichamen der heiligen uit de graven gegaan, om hunnen eeuwigen Sabbat aan te vangen Mattheus 27:52, 53. Zie, hoe heeft de Heere Jezus dien dag verheerlijkt! Nooit, sedert het begin der wereld, is op enigen dag zo zichtbaar het zegel van Goddelijke eer gezet: "En de graven werden geopend, en vele lichamen der heiligen, die ontslapen waren, werden opgewekt, en uit de graven uitgegaan zijnde, na Zijne opstanding, kwamen zij in de heilige stad, en zijn velen verschenen", dat is: zij stonden op, zodra Hij was opgestaan. Maar waarom is dat alles niet op den zevenden dag geschied? Neen, de zevende dag was geheiligd om de werken der schepping te gedenken, God daarvoor te aanbidden en uit te zien naar den dag der verlossing in Christus. Maar nu een heerlijker werk dan dat te vervullen stond, moest daarvoor ook een andere dag worden aangewezen. Het voltooide verlossingswerk, zeg ik, vereiste enen bijzonderen dag, en ook de aanvang der hemelse

Sabbatrust veler heiligen moest op een anderen dag geschieden dan op den Joodsen Sabbat. Ja, en opdat ook de kortzichtigste Christen niet mocht twijfelen, werd de eerste dag met ene zo uitnemende heerlijkheid gekroond, als de opstanding van Christus en het begin Zijner rust en van die van vele heiligen met Hem.

In de vierde plaats. De Psalmist spreekt reeds van een dag, dien de Heere, de Zone Gods, gemaakt heeft, en zegt: "laat ons op dezelve ons verheugen, en verblijd zijn", Psalm 118:24. Maar welke dag is dat? Wel, de dag, op welken Christus tot "een Hoofd des hoeks is geworden, " hetgeen gezegd moet worden van den dag, waarop Hij van de doden is opgestaan, namelijk de eerste dag der week.

Daarom zegt Petrus, als hij tot de Joden over Christus, en meer bijzonder over Zijne verrijzenis spreekt: "Deze is de steen, die van u, de bouwlieden, veracht is, welke tot een hoofd des hoeks geworden is", Handelingen 4:11, 1 Petrus 2:7. Hij was door de Joden veracht, zolang Hij op aarde rondwandelde tot aan Zijnen dood toe, maar God heeft Hem ten Hoofd des hoeks gesteld, door Hem van de doden op te wekken. Deze dag is het derhalve, dien de Heere gemaakt heeft, opdat de gemeente Zijns Zoons op dezelve zich verheugen en verblijd zijn zou. Kan men zich voorstellen, dat de Geest dezen dag door den Profeet zonder reden dus heeft verheven? "Dit is de dag, dien de Heere gemaakt heeft". Neen, de opstanding des Zoons is overvloedige reden om zo te spreken.

Maar ik voeg daaraan toe, dat de Heere dien gemaakt heeft, opdat wij "in dezelve ons verheugen en verblijd zijn zouden, dat is: voor het aangezicht des Heeren, terwijl alle kinderen Gods samenkomen om hunnen Zaligmaker te verheerlijken voor de verzoening, door Hem aangebracht.

In de vijfde plaats. God de Vader drukt zulk een Goddelijk zegel op dien dag, als op geen anderen ooit te voren, wanneer Hij tot Zijnen Zoon zegt: "Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegenereerd", Handelingen 13:33. Dit heeft betrekking op den eersten dag, want die en geen andere wordt hier door den Apostel bedoeld. Heden, zegt God, is de dag: "En dat Hij Hem uit de doden heeft opgewekt, also dat Hij niet meer zal tot verderving keren, heeft Hij aldus gezegd: Ik zal ulieden de weldadigheden Davids geven, die getrouw zijn. Waarom hij ook in enen anderen psalm zegt: Gij zult uwen Heilige niet overgeven om verderving te zien". De dag, waarop God dit wrocht is derhalve groter dan die, op welken Hij de schepping voltooid heeft, want die schepping was niet voor de verderfelijkeit gevrijwaard, maar dit tweede werk zal gene verderving zien, daarom heeft de dag, waarop Hij dit onvergankelijke werk volbracht, dit woord uit Zijn eigen mond: Heden, een dag, die den vorigen overtreft.

En, gelijk ik zei, deze dag was de eerste der week, want op dien dag heeft God Zijnen Zoon van de doden gegenereerd. God schepte dus in den eersten dag der week een groter vermaak, dan in den zevenden, op welken Hij van Zijn scheppingswerk gerust had, omdat Hij op den eersten Zijnen eniggeboren Zoon heeft opgewekt.

Zullen dan niet de Christenen, wanneer zij lezen, dat God spreekt van een heden, en daarmee bedoelt, dat op dien dag een werk door Hem volbracht is, waarin Hij zo groot behagen schepte, waarop Hij het leven en de onverderfelijkeit op zulk ene heerlijke wijze heeft aan het licht gebracht, daarop acht slaan, zeggende: Deze dag was de dag van Gods welbehagen, want op dezen dag is Zijn Zoon uit de doden opgestaan, zal die dag dan ook niet ons vermaak en onze vreugde zijn?

Dit is de dag, waarop Gods Zoon gegenereerd en geboren is, en waarop de eerste gezien werden van degenen, die slapen, ja, ook de dag, waarop Christus ten Hoofd en Hoeksteen gemaakt werd, en zullen wij op dien dag niet blijde en verheugd zijn? Handelingen 13:33, Hebreëen 1:5, Colossenzen . 1:18, Openbaring 1:5.

Zullen koningen, vorsten en grote mannen hunnen geboorte- of kroningsdag hoog eren, en verwachten, dat onderdanen en dienaren die dagen evenzeer in ere zullen houden, en zullen de

Christenen den dag, waarop Christus beide gegenereerd en geboren is, met anderen gelijk stellen? Zal Zijn Naam op dien dag niet meer verheerlijkt worden dan op ander dagen?

Ik vraag wederom: heeft God dezen dag als met Zijnen vinger voor het aangezicht der ganse wereld aangewezen, zeggende: "Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegenereerd", en zullen de Christenen op dien dag niet hun dagelijks werk laten rusten, om gemeenschappelijk hunnen Koning te eren en te dienen?

Zo God dien dag gedenkt, dan betaamt het ook mij! Indien God met volle welbehagen getuigt: "Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegenereerd", past het dan ook mij niet, op dien dag vrolijke gezangen der bevrijding aan te heffen?

Op dezen dag werd mijne verlossing voltooid.

Op dezen dag werd mijn dierbare Jezus opgewekt.

Op dezen dag heeft Hij krachtiglijk bewezen, de Zoon van God te zijn.

Ja, op dezen dag voltooide de Heere Jezus groter werk, dan ooit op aarde volbracht was, een werk, waarin de Vader meer welbehagen heeft dan in de schepping van hemel en aarde. Moet dan duisternis en schaduw des doods dezen dag ontsieren? Moet een wolk dezen dag verduisteren? Zal God dezen dag van uit Zijnen hemel aanzien, en zal Zijn licht dan niet schijnen? Wat zal hun gedaan worden, die dezen dag vloeken en wens hen, dat de sterren van zijnen schemertijd verduisterd worden? Deze dag! Nadat deze dag gekomen is, heeft God, voor zover wij lezen, nimmermeer met welbehagen van den zevenden dag melding gemaakt.

In de zesde plaats. Ook verdient deze plaats onze aandacht: "En dat alle engelen Gods Hem aanbidden", namelijk op diezelfde dag, Hebreeën 1:6.

Ik weet niet, wat onze uitleggers van dezen tekst zeggen, maar mij schijnt het toe, dat daarin van Christus' opstanding van de doden wordt gesproken, zowel omdat de Apostel daarvan in vers 5 spreekt, als wijl hij dat argument verbindt met deze woorden: "Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegenereerd." En Wederom: "Ik zal Hem tot een Vader zijn, en Hij zal Mij tot een Zoon zijn. En als Hij wederom den Eerstgeborene inbrengt in de wereld, zegt Hij: En dat alle engelen Gods Hem aanbidden."

Die wederom-inbrenging van den Eerstgeborene in de wereld was Zijne opwekking van de doden, nadat de Joden Hem gekruisigd en daardoor uit de wereld gebracht hadden.

Dus bracht God Hem andermaal in de wereld, om er door gene menselijke macht weer uitgeworpen te worden. "Want Christus, opgewekt zijnde uit de doden, sterft niet meer, de dood heerst niet meer over Hem."

Nu zegt de tekst, dat God, wanneer Hij dus den Eerstgeborene wederom inbrengt in de wereld, beveelt, dat men Hem aanbidde. Wanneer? Diezelfde dag, en die aanbidding wordt gebracht door al de engelen Gods. En indien door alle engelen, dan zijn alle dienaars des Woords niet buitengesloten, en wanneer alle dienaars niet, dan ook de gemeenten niet, want wat den engelen gezegd wordt, dat wordt der gemeente zelf gezegd, Openbaring 2:1-7, 8, 11, 12, 17, 18, 29, 3:1, 6, 7, 13, 14, 22.

Indien derhalve de vraag gesteld wordt, wanneer zij Hem moeten aanbidden, dan luidt het antwoord: toen God Hem in de wereld bracht namelijk op den eersten dag der week, want toen bracht Hij Hem uit de doden weer en gaf het bestuur over de gehele wereld in Zijne heilige handen. Deze tekst is daarom van belang voor het onderwerp, dat wij thans bespreken, namelijk dat de eerste dag der week, de dag waarop God Zijnen eniggeboren Zoon andermaal in de wereld gebracht heeft, de dag moet zijn, waarop alle engelen Gods den Zoon aanbidden.

In de zevende plaats. Daarom heet de eerste dag der week "de dag des Heeren": "En ik was in den geest op den dag des Heeren", Openbaring 1:10, namelijk de dag, waarop de Heere van de doden is opgestaan.

"De dag des Heeren". Elke dag, zeggen sommigen, is de dag des Heeren. In een zeker opzicht kan dit toegegeven worden, maar inderdaad heeft geen dag zulk een recht op dien naam als de

eerste dag der week, want geen dag der week of van het jaar is van zulk ene heerlijkheid getuige geweest, noch heeft zoveel Goddelijke genade aanschouwd als de opstandingsdag.

Dit hebben wij reeds enigszins aangetoond, en willen wij thans nog duidelijker aanwijzen.

Niets draagt, zover ik weet, den Naam des Heeren dan het Avondmaal en de Zondag, 1 Corintheërs 11:20, Openbaring 1:10. En wijl de Christenen het veroordelen, des Heeren Avondmaal gering te schatten, zo moest ook niemand er aan denken, des Heeren dag met andere dagen gelijk te stellen. De dag des Heeren is ongetwijfeld de dag, waarop Hij van de doden is opgestaan. Zeker is het niet de oude zevende, want van den dag Zijner opstanding tot aan de laatste bladzijde des Bijbels wordt niet de minste heerlijkheid aan den zevenden dag toegekend. De eerste dag daarentegen wordt met heerlijkheid op heerlijkheid gekroond, beide door den Vader en den Zoon, door de Profeten en de op dien dag opgestane heiligen, derhalve moet deze dag boven alle andere staan.

Maar wij spraken tot dusver van Goddelijke aanwijzingen, aan zulke teksten ontleend, die bij ene nuchtere beschouwing deze grote waarheid blijken te bevatten, namelijk: dat de eerste dag der week de Christelijke Sabbat is, die door de heiligen hunnen Heere behoort te worden gewijd.

Ik kom thans ten tweede tot de meer rechtstreekse uitspraken der Schrift.

In de eerste plaats dan, was dit de dag, waarop de Heere Zijnen discipelen verscheen en met hen samenkwam, nadat Hij van de doden was opgestaan. Op den dag Zijner opstanding verscheen Hij aan verschillende Zijner discipelen, zowel afzonderlijk als toen zij vergaderd waren, gelijk Lukas en Johannes getuigen, Lukas 24, Johannes 20. Hij predikte hun op dien dag Zijne verrijzenis en leidde hen in de waarheid in op ene wijze, als nimmer te voren geschied was. Hij toonde hun Zijn verheerlijkt lichaam, Hij opende hun verstand, Hij verbande hun ongeloof in dien dag met zoveel macht, als Hij nog nooit gedaan had. En dit duurde den gansen dag door, van voor het aanbreken des dageraads tot 's avonds toe.

In de tweede plaats.

Op den volgenden eersten dag der week was de kleine gemeente andermaal vergaderd, om op hunnen Heere te wachten. En Johannes deelt dit op ene wijze mede, die ons meer dan onderstellen doet, dat zij eerst op dien dag opnieuw zó samenkwamen. "En na acht dagen", zegt Johannes, "waren Zijne discipelen wederom binnen", als wilde hij zeggen, dat zij op de zes voorgaande dagen niet of niet zo bijeen geweest waren, ja zelfs op den zevenden dag niet.

Waarom zou nu de heilige Geest zo uitdrukkelijk van samenkomsten op den eersten dag der week spreken, ware het niet om ons te overtuigen, dat de Zondag de voor de gemeente des Nieuwen Testaments ingestelde Sabbatdag is? Gewis kwamen de discipelen op dien dag opzettelijk samen, en trad ook de Heere Jezus in hun midden, de gewoonte van op dien dag te verschijnen, maakte Zijn doen voor hen tot ene wet. Het voorbeeld is voor de nieuwtestamentische heiligen voldoende, vooral wanneer de Heere Jezus zelfs dat voorbeeld geeft, en dat na Zijne opstanding.

Enkelen vallen wellicht over het woord "na", "na acht dagen", maar de bedoeling is: aan het einde van den achtsten dag, nadat zij den gansen dag in feestelijk samenzijn op hunnen Heere hadden gewacht, komt Hij zelf binnen en besluit hunnen Rustdag met de bevestiging van Thomas' geloof en andere hemelse verkwikkingen. Christus zei, dat Hij drie dagen en drie nachten in den schoot der aarde moest zijn, toch blijkt duidelijk, dat Hij ten derden dage is opgestaan, 1 Corintheërs 15:4.

Wij moeten derhalve een gedeelte voor het geheel nemen, en besluiten, dat van den tijd, dat de Heere van de doden verrees, tot op den tijd, dat Hij Thomas de tekenen der nagelen en Zijne zijde toonde, bijna acht dagen zijn verlopen. Hij heiligde deze twee Zondagen, en nam de Godsdienstoefening der discipelen op dien dag aan, hetgeen Hij beide malen met Zijnen heerlijken vredegroet bevestigde.

Wij maken hieruit op, dat het de gewoonte der eerste gemeente was, op Zondag te vergaderen en dan haren Heere te verwachten. Want de Heilige Geest acht het overbodig, ene zelfde zaak telkens weer te herhalen, het is derhalve voldoende, indien wij nu en dan ene aanwijzing ontvangen.

Tegenwerping. Maar Christus vertoonde Zich zelf ook wel op andere dagen, zo als b.v. Johannes 21, enz. meegedeeld wordt.

Antwoord. De namen der overige dagen zijn nergens vermeld, opdat zij niet geëerd werden met of boven den eersten dag der week, want Christus heiligde niet gene maar dezen, den eersten dag, en hield dezelve levendig in de gemeente, waardoor de Heilige Geest aanduidde, dat, hoe verborgen ook de andere dagen werden gehouden, Christus toch zijnen dag, den eersten dag der week begeerde tot ene eeuwige gedachtenis onder de heiligen.

Ook thans komen vele gemeenten in de week samen en ervaren dan evenzeer de Goddelijke nabijheid huns Verlossers, wanneer zij in Zijnen Naam vergaderen, maar dit neemt de wijding niet weg, die de eerste dag der week heeft ontvangen, evenmin als het te kort zou doen aan de heiligheid van den zevenden dag, indien deze in stand ware gebleven. Zulke samenkomsten zijn daarom geen hinderpaal of beletsel voor ene heiliging van den eersten dag der week.

In de derde plaats.

Voorts lezen wij, dat op Pinksteren, dat is: op den eersten dag der week, de discipelen wederom vergaderd waren, want Pinksteren viel altijd op den dag na den Sabbat, na den Joodsen Sabbat namelijk. Op dien dag, zeg ik, deelt ons de Heilige Geest mede, "waren zij allen eendrachtelijk bijeen", Handelingen 2:1.

O! welk ene heerlijkheid openbaarde zich toen aan hen, als de Heilige Geest op en in hen uitgestort werd, zo iets was nooit te voren gezien noch vernomen. Laat ons de woorden lezen: "En als de dag van het Pinksterfeest vervuld werd, waren zij allen eendrachtelijk bijeen. En er geschiedde haastelijk uit den hemel een geluid, gelijk als van enen geweldigen, gedrevenen wind, en vervulde het gehele huis, waar zij zaten. En van hen werden gezien verdeelde tongen, als van vuur, en het zat op een iegelijk van hen. En zij werden allen vervuld met den Heiligen Geest." Handelingen 2:1-4.

Hier werd de eerste dag der week verheerlijkt! Hier werd een zegel gedrukt op den dag der Christelijke bijeenkomsten! Wij willen enkele dingen in het bijzonder beschouwen.

1. De gemeente was op den Pinksterdag, gelijk op andere eerste dagen, eendrachtelijk bijeen. Wij lezen niet, dat ene voorafgaande openbaring hen daartoe drong, noch dat zij toevallig of willekeurig op dien dag vergaderden. Integendeel: zij waren "eendrachtelijk" bijeen, dat is: met gemeen goedvinden, naar gewoonte, gelijk zij het zich ten plicht rekenden, dien dag, gelijk vorige eerste dagen, af te zonderen tot de verheerlijking van hunnen gezegenden Heere en Heiland Jezus Christus.

2. Wij lezen, dat deze samenkomst niet reeds op den alouden Sabbatdag was begonnen, maar "toen de dag van het Pinksterfeest vervuld werd", waarmee de Heilige Geest aankondigt, dat zij den Joodsen Sabbat overgelaten hadden, of begonnen over te laten aan de ongelovige Joden.

3. Ook daalde de Heilige Geest niet op hen neer, alvorens de zevende dag geheel was voorbijgegaan. De dag des Pinksterfeestes werd vervuld. "En als de dag van het Pinksterfeest vervuld werd, waren zij allen eendrachtelijk bijeen. En er geschiedde, enz."

Waarom geschiedde zulks niet op den zevenden dag? Wellicht om aan te duiden, dat het niet de bediening des doods en der verdoemenis was, waardoor Christus, de Heere Zijner gemeente zulk ene heerlijke, uitnemende gave wilde schenken, Galaten . 3:1-5.

Deze gave moest op des Heeren dag, op den eersten dag der week geschonken worden, om de Schrift te vervullen, dezen te heiligen en voor den eredienst van alle nieuw-testamentische gemeenten nog plechtiger te wijden. Want aangezien onze Heere op den eersten dag der week

is opgestaan, Zijnen jongeren op bijzondere wijze verschenen, en hun Zijne heilige waarheden gepredikt heeft, was deze ook de meest geschikte dag om de eerste vruchten des eeuwigen levens op zulk ene glorievolle wijze te ontvangen.

En ik zeg wederom: wijl sedert Christus' verrijzenis de gemeente op den eersten dag der week zulke heerlijke gaven ontving, als op geen anderen dag, gelijk wij gezien hebben, zo is dit genoeg om in de harten dergenen, die den Zoon lief hebben, ene hoge achting voor dien eersten dag der week te verwekken. Maar hoeveel te meer, wanneer daaraan kan worden toegevoegd, dat het, nadat Christus was opgestaan, de gewoonte werd der eerste Evangelische gemeente, der gemeente onzes Heeren te Jeruzalem, om op den eersten dag der week samen te komen met den Heere als hun Leidsman.

Om slechts te herhalen wat vanouds geschreven is, namelijk dat het op dezelfde dag, dat is: op den dag na den Sabbat was, hetwelk is de eerste dag der week, "dat gij ene heilige samenroeping zult hebben, geen dienstwerk zult gij doen: het is ene eeuwige inzetting in al uwe woningen voor uwe geslachten", Leviticus 23:21. Deze ceremonie gold de garf ten beweegoffer, en het brood der eerste vruchten, hetwelk een type was van Christus, want Hij is Gode geworden "de Eersteling dergenen, die ontslapen zijn", 1 Corinthiërs 15:20.

Die garf of dat brood moest niet op den zevenden dag, maar een dag later bewogen worden, dus op den eersten dag, den dag, waarop Christus van de doden opstond en Zich zelf als Eersteling der uitverkorenen voor God bewoog. Van dezen dag af nu moesten de Joden zeven Sabbatten tellen, en den dag volgende op den zevenden Sabbat nemen, dus weer een eersten dag der week, om dan met een nieuw spijsoffer drankoffer, enz. hun Pinksterfeest te vieren.

En op diezelfde dag moesten zij uitroepen, dat zij op dien eersten dag ene heilige samenroeping zouden hebben. Zo deden de apostelen en grondten die heilige samenroeping op de opstanding van Jezus Christus, niet op ceremoniën, zodat op dien dag omtrent drieduizend tot hen toegedaan werden, Handelingen 2:41.

Welk ene nieuwe heerlijkheid werd daardoor aan den eersten dag der week gegeven! De dag, waarop onze Heere van de doden opstond, met Zijne discipelen vergaderde, zo overvloedig Zijnen Geest uitstortte, den eersten visvangst ophaalde en zulk een groot aantal zielen tot God bracht.

Zo riepen de apostelen op den eersten dag den Naam des Heeren uit, en vergaderden zondaars op den eersten dag hunner prediking, want hoewel zij ook reeds op vroegere eerste dagen bijeengekomen waren, toch begon eerst op den Pinksterdag de openbare prediking des Woords.

Daarna maken de Apostelen nimmermeer melding van den zevenden dag aan de gemeente. Want gelijk de beweeggarf en het brood der eerste vruchten een beeld was van den Heere Jezus, en het bewegen ene afschaduw van Zijne opstanding, zo was de dag na den Sabbat, als de Joden hun beweegoffer brachten, een type van den dag, waarop onze Heere verrijzen zou, derhalve, toen hun dag na den Sabbat ophield, begon onze eerste dag der week, en zo is hun geheiligde dag na dien Sabbat overgegaan in den heiligen Sabbatdag der Christenen.

In de vierde plaats.

Ik wil thans meer bepaald over de gewoonte der gemeenten spreken, ik bedoel over de gewoonte der Heidengemeenten, want tot hiertoe hebben wij alleen gesproken over de Sabbatviering der gemeente te Jeruzalem. Slechts wil ik hierbij voegen, dat hetgeen voor de Jeruzalemse gemeente zegenrijk, ja plicht was, ook door de gemeenten uit de Heidenen moest nagevolgd worden, want slechts ene wet van Christus wees beiden tijd en wijze van Godsverering aan.

Om nu tot de zaak te komen, wij lezen niet, dat de gemeenten uit de Heidenen op een anderen dan den eersten dag der week zijn samengekomen om gemeenschappelijk hunnen Heere te verheerlijken.

Zo vinden wij: "En op den eersten dag der week, als de discipelen bijeengekomen waren om brood te breken, enz." Handelingen 20:7. Deze woorden zijn te klaar, om het feit te kunnen tegenspreken, dat de discipelen op den eersten dag der week vergaderden om brood te breken, en zulks in ene Heidengemeente.

Gij ziet dus, dat de heiliging des eersten dags om dien aan Godsdienstige bijeenkomsten te wijden, niet beperkt gebleven was tot de gemeente te Jeruzalem. Deze was de moedergemeente, en niet die van Rome, gelijk sommigen valselyk beweren, van de Jeruzalemse gemeente ging de wet en Gods heilig Woord tot de Heidenen uit. Daarom moet ondersteld worden, dat deze vergadering van gelovigen uit de Heidenen op den eersten dag der week voortvloeide uit de heilige overleveringen van de Jeruzalemse gemeente, wyl zij de eerste was, die den eersten dag der week den Heere hunnen God heiligde en toewijdde.

En inderdaad hadden zij den meesten grond om zo te doen, want zij hadden het voorbeeld huns Heeren voor zich, die dien dag door Zijne verschijningen en prediking geheiligd had.

Maar wij willen onzen tekst van naderbij beschouwen. "Op den eersten dag der week." De dag wordt genoemd, en blijft zo levendig in herinnering onder de gemeenten uit de Heidenen. Want daarin, dat de dag hunner samenkomst met name in de Schrift vermeld staat, ligt de aanwijzing, dat de Heilige Geest dien dag door de gemeenten uit de Heidenen immer aan de gemeenschappelijke Godsverering wilde gewijd zien.

Ook dient die uitdrukkelijke vermelding om ons te doen opmerken, dat de gemeente te Jeruzalem en die uit de Heidenen ten opzichte des nieuw-testamentische Sabbatdags overeenstemden wyl zij dezelfden eersten dag der week den Heere toewijdden. En eindelijk spreekt daaruit het feit, dat An Joden en Heidenen den zevenden dag aan de ongelovigen overlieten en gemeenschappelijk den dag van de opstanding huns Verlossers tot Zijne verheerlijking heiligden.

"De discipelen waren bijeengekomen om brood te breken, " dat is: om het avondmaal huns Heeren te vieren. Welke dag was daartoe beter geschikt dan de dag des Heeren? Zo iets paste op den eersten dag, namelijk de verordening van Christus op te volgen, en ook het overige van den dag te wijden aan Godsdiensttoefening, gelijk het vers verder aanwijst. De eerste dag, de gehele eerste dag alzo was tot dit doel afgezonderd, want de tekst zegt het. De eerste dag der week was door hen daartoe geheiligd.

"Op DE eersten dag, " niet op EEN eersten dag, of op zulk een eersten dag, stond er ene andere uitdrukking, dan zouden de woorden een minder krachtig argument zijn voor de instelling van den nieuw-testamentische Sabbatdag, de woorden: "Op den eersten dag" zeggen het ons, dat zij gewoon waren, op dien dag te vergaderen. Het was alzo op den eersten dag der week, dat Paulus tot de discipelen sprak, alzo hij voornemens was, den volgenden morgen te vertrekken, op den eersten dag, onverschillig op welken eersten dag? Neen, op elke eersten dag, want de tekst geeft recht zo te spreken.

"Op den eersten dag, als de discipelen bijeengekomen waren", onderstelt ene gewoonte: waarop de discipelen als naar gewoonte bijeengekomen waren om gemeenschappelijke Godsdiensttoefening te houden, op dien dag handelde Paulus met hen, enz.

De tekst onderstelt ook ene overeenstemming onder de discipelen aangaande den Rustdag. Op dien dag waren zij bijeengekomen om brood te breken, zij hadden dien dag daartoe bepaald, wyl het de dag van huns Heeren verrijzenis was, op welken Hij ook zelf na Zijne opstanding was vergaderd geweest met de eerste Evangelische gemeente te Jeruzalem.

Gij ziet daaruit, dat het breken des broods ene plechtigheid was, waartoe eenparig door de Heidengemeenten de eerste dag der week was aangenomen. Ik zeg: door de Heidengemeenten-want ik twijfel niet of deze gewoonte heerste ook in alle overige gemeenten uit de Heidenen, gelijk ze van den beginne af in die te Jeruzalem was in acht genomen.

Deze gewoonte was allengs algemeen geworden, hetgeen ook in onzen tekst ligt opgesloten, want Lukas spreekt hier in het algemeen van de discipelen als zodanig, hoezeer hij Paulus' prediking tot die gemeente beperkt, in welke tegenwoordigheid deze zich juist bevond. "Op den eersten dag, toen de discipelen bijeengekomen waren om brood te breken", wijl Paulus zich toen te Troas ophield, predikte hij tot de gemeente aldaar.

Gij ziet dus, dat de Heidengemeenten gewoon waren, brood te breken, niet op den alouden zevenden dag, maar op den eersten dag der week. En ik zeg, zij hadden deze gewoonte van de Jeruzalemse gemeente overgenomen, waar de apostelen eerst bleven, en waar zij de wegen des Heeren met eigene ogen aanschouwd hadden.

Nu wij alzo zulk een duidelijk voorbeeld hebben, niet alleen van de Jeruzalemse, maar ook van de Heidengemeenten, dat men den eersten dag den Heere gewijd heeft met goedkeuring van Christus en Zijner Apostelen, nu behoeven wij niet bevreesd te zijn om in hun voetspoor te treden, want hun voorbeeld staat gelijk met wet en gebod.

In de vijfde plaats.

Wij willen nog een anderen tekst beschouwen. Paulus zegt: aangaande nu de verzameling, die voor de heiligen geschiedt, gelijk als ik aan de gemeenten in Galatië verordend heb, doet ook gij alzo. Op elke eersten dag der week legge een iegelijk van u iets bij zich zelve weg, vergaderende enen schat, naar dat hij welvaren verkregen heeft, opdat de verzamelingen alsdan niet eerst geschieden, wanneer ik gekomen zal zijn, " 1 Corintheërs 16:1-2.

Velen hebben getracht, de betekenis dezer getuigenis te verkleinen door de opmerking, dat het werk, waartoe hier de eerste dag der week wordt aangewezen, veel lager staat dan de heiliging van den ouden zevenden dag, hoewel het toch geenszins door onzen Heere veroordeeld wordt, wanneer iemand, zelfs op den Sabbatdag, weldadigheid aan zijnen os of ezel bewijst, Lukas 13:15, 14:5.

Maar, om voort te gaan, wij hebben hier met ene niet geringe plicht te doen. Indien de liefde de band der volmaaktheid is, en indien zonder de liefde al ons werken, en al ons geloof en al ons lijden niets betekent, 1 Corintheërs 13, Colossenzen . 3:14, dan vinden wij hier ene plicht vermeld, welker zelfs de heilige Joodse Sabbat waardig is.

Gelijk gij ziet, is deze plicht den armen wel te doen, ja weg te leggen voor den toekomenden tijd. Die collecten moesten dan op den eersten dag der week geschieden. Op DE eersten dag, niet op een eersten dag, als voor een of twee malen, maar op elke eersten dag, want zo wijst de kanttekening in onze oude Bijbels aan, de bedoeling moet zijn: op elke eersten dag, want anders had Paulus de gemeente, aan welke hij schreef, in de grootste onzekerheid gelaten. Want zo hij niet van elke eersten dag gesproken, en toch geen bepaalden eersten dag aangewezen had, dan ware het toch moeilijk uit te maken, op welken eersten dag die inzamelingen moesten geschieden! Maar dat kunnen wij niet aannemen: deze plicht moest op DE, op ELKE eersten dag der week volbracht worden.

Let er ook op, dat deze plicht hier door een apostolisch bevel den gemeenten wordt opgelegd: "Ik heb verordend, " zegt Paulus, en hetgeen hij schrijft, zegt hij op ene andere plaats, zijn des Heeren geboden, 1 Corintheërs 14:37.

Daaruit volgt, dat zelfs de Apostelen den eersten dag der week boven de overige dagen der week, ja boven enigen dag in het ganse jaar heiligden en eerden.

Weer zegt deze tekst, dat dit gebod algemeen is. Paulus zegt, dat hij dat gebod niet alleen der gemeente te Corinthe geeft, maar ook den gemeenten in Galatië gegeven had, en bijgevolg aan alle, die in deze collecten begrepen waren, 2 Corintheërs 8:9, enz.

Deze omstandigheid verleent, wat ook anderen daarover mogen denken den eersten dag der week ene nieuwe heerlijkheid. Want wanneer allen gemeenten verordend wordt, dat zij hun inzamelingen op dezen dag zullen houden, dan heiligt deze dag, waarop het offer van Jezus Christus door den Vader was aangenomen, ook de gaven, waartoe Zijne liefde de gelovigen

drijft, gelijk vroeger de gaven geheilgd werden door het altaar, en het goud door den tempel. Men zegt wel eens: hoe eer hoe beter, en ik geloof, dat op 's Heeren dag wèl te doen beter is dan op de overige dagen der week.

Tegenwerping. Toch beweren sommigen, dat hier gene geboden zijn, om den eersten dag der week den Heere heilig te houden.

Antwoord.

1. Ik meen van wel, want de tekst wijst dezen dag boven alle dagen der week aan, tot oefening van weldadigheid.

2. Dit gebod is ene aanvulling van hetgeen de gemeenten reeds vroeger begonnen waren op dezen dag te doen, in betrekking tot heiliging van dezelve en gemeenschappelijke Godsverering.

3. Wjl deze plicht zo algemeen werd opgelegd, moet ondersteld worden, dat de eerste dag der week reeds algemeen door de gemeenten werd geheilgd.

4. En hij, die deze gevolgtrekking niet durft maken, tone mij aan, of God ooit door den mond Zijner Apostelen den gemeenten bevolen heeft, dezen of genen plicht op enigen anderen dag te verrichten, of dat Hij zulk enen dag ooit geheilgd heeft, of dat Hij, de volbrenging van dezen plicht op den eersten dag der week stellende, voor andere verordeningen, tot de gemeenschappelijke Godsverering behorende, andere dagen heeft aangewezen.

5. Indien milddadigheid en andere algemene inzamelingen voor de heiligen in de gemeenten op den eersten en op genen anderen dag der week bevolen zijn, dan moet daarvoor een reden bestaan, en zo deze reden niet gelegen is in de heiliging van dezen dag, dan weet ik niet, waartoe genoemde plicht zo uitdrukkelijk met dezelve verbonden wordt.

6. Het was ten enenmale overbodig, nu nog door een bijzonder gebod de heiliging des eersten dags onder de Heidengemeenten te verordenen, nadat de van de opstanding af gevolgde gewoonte, door den Heere zelven zichtbaar goedgekeurd, zulks reeds verordend had.

Gelijk ik duidelijk heb aangetoond, was zulks vóór het bevel, waarvan thans sprake is, reeds lang gewoonte geweest, daarom bestond er gene aanleiding, deze verordening andermaal te geven. Ene kleine herinnering, door den Christelijken Rustdag te noemen, was thans voldoende om die heiliging in de gemeenten staande te houden. Hoeveel te meer dan, wanneer de Heere telkens nieuwe verordeningen geeft, die op dezen zelfde dag vervuld moesten worden! Zo dan, de Apostel vermaant de gemeenten, op den eersten dag der week inzamelingen te houden, herinnert ze daarmee aan de heiligheid van dien dag, en spreekt zijne begeerte uit, dat die dag geëerd worde.

Vraag. Is er geen andere reden, waarom de Apostel verordend heeft, dezen heiligen plicht op den eersten dag der week te vervullen?

Antwoord.

1. Ja: wjl de gemeenten op dien dag in hun heiligdom vergaderden, bood zich daarin ene goede gelegenheid aan om de liefdegaven te verzamelen. Gij weet, dat de gemeentelijke bijeenkomsten ene plicht zijn, zolang wij in deze wereld verkeren, en evenzo blijft deze verzameling ons levenslang verordening. En wat deze verzameling betreft, waarvan de Apostel hier spreekt, welke dag en welke gelegenheid is meer daarvoor geschikt, dan als de gemeente bijeenkomt om haren Heere en Koning te verheerlijken.

2. Dit gedeelte der Godsdienstoefening past het allerbest op den eersten dag der week, en wel aan het einde van dien dag. Want daarin spreekt de gemeente niet alleen hare dankbaarheid aan God uit voor den heerlijken Sabbatdag, maar dankt Hem ook metterdaad, door den armen handreiking te doen, om "door de beproeving dezer bediening over de onderwerping harer belijdenis onder het evangelie van Christus", te bewijzen wie zij is, Spreuken 19:17, 2 Corinthiërs 9:12-15. Het is alzo noodzakelijk, dat dit werk volbracht worde op den eersten dag

der week, als een waardig besluit onze gemeentelijke samenkomsten en openbare Godsverering.

3. Op den eersten dag der week, wanneer de gemeente ter verheerlijking Gods samenkomt, dan is het de geschikte gelegenheid om aalmoezen uit te reiken, omdat dan, naar alle waarschijnlijkheid, onze harten het meest verwarmd zijn door de Goddelijke tegenwoordigheid, bijgevolg het meest geopend om anderen wel te doen. Gij weet, dat hij, wiens hart geopend is, iets goeds kan verrichten, ja daarin behagen schept, dan is hij het meest geschikt om anderen met blijmoedigheid te helpen en te ondersteunen.

Welnu, wachten op God in den weg Zijner verordeningen neemt de belemmering weg en opent het hart voor den arme, en wijl nu de eerste dag der week voor zulk ene heilige en heerlijke zaak als de gemeenschappelijke Godsverering gebruikt werd, verordende de Apostel, dat op dezelve, als den meest geschikten dag, ook de verzamelingen voor de armen zouden geschieden. "Want God heeft enen blijmoedigen gever lief", 2 Corintheërs 9:6-7.

De Apostel stelt door deze verordening de gemeenten in de gunstige gelegenheid om, gelijk wij zeggen, het ijzer te smeden als het heet is, opdat hun collecten de vrucht zouden zijn niet van een gierig of kleingelovig, maar van een opgeruimd gemoed. En deze eerste dag der week, hoewel hier van des zelfs instelling geen gewag gemaakt wordt, was daarvoor de als van zelf aangewezen, omdat het de dag, de enige dag is, waarop God zulke heerlijke, uitnemende zegeningen over ons heeft uitgestort, Handelingen 3:26.

Dit is de dag, waarop voor het eerst den gansen dag door manna van den hemel op de nieuw-testamentische gemeente regende, en deze manna-regen heeft tot op den huidigen dag niet opgehouden.

O, welke rijkdommen heeft ons de opstanding van Christus op den eersten dag der week al aangebracht! Elke nieuwen eersten dag, als die "vervuld wordt", behoren wij-en ik hoop dat het ook werkelijk geschiedt-deze heuglijke gebeurtenis te herdenken! Heden, op den eersten dag der week is het de tijd om recht warm en ruim en blijmoedig te worden: op dezen dag stond onze Heiland en Heere uit het graf op.

Deze gedachte moet op een rechtschapen gemoed groten invloed uitoefenen. Dit is de dag, waarop de eerste heiligen genoten hebben, en wij nog immer genieten de uitnemendste zegeningen Gods, en daarom is deze dag geheiligd en Gode bijzonderlijk gewijd.

En hoewel sommigen aan hetgeen ik gezegd heb, slechts weinig gewicht hechten, toch moet ik om daarmee dit punt te besluiten-zeggen, dat het mij gans niet onverschillig zijn zou, indien er sedert de opstanding van Christus tot aan het eind der openbaring ook maar half zoveel vermeld stond, dat voor de heiliging van den zevenden dag onder deze bedeling sprak. Maar de waarheid is, dat noch Paulus noch een der overige Apostelen ooit het geringste woord tot de gemeenten spraken, waarin enige eerbied voor den zevenden dag of voor des zelfs Goddelijke wijding ligt opgesloten. Neen, de eerste dag, de eerste dag, de eerste dag der week is voor en na de roepstem der Apostelen in de gemeenten, om op dien dag den Heere te dienen en te verheerlijken. Christus begon zulks op dien dag, de Heilige Geest werd op dien dag uitgestort, en de gemeenten heiligden dezelve. En om te besluiten: de Apostel verlengt, door het gebod, waarvan we thans spreken, de heiliging van dien eersten dag der week tot aan het einde der wereld.

Wat den alouden zevenden dag betreft, gelijk ik reeds te voren heb opgemerkt, Paulus, de Apostel der heidenen, stelde de bediening, waartoe die behoorde, zo volkomen ter zijde, en ontnemt dezelve, door woord en argument, zo geheel en al zijn oud-testamentische grootheid, dat het mij vreemd voorkomt, indien nog iemand in onze gemeenten dezen dag in ere houdt, vooral wijl dezelfde Apostel tegelijkertijd een beteren dag daarvoor in de plaats gesteld heeft, 2 Corintheërs 3.

Maar wanneer het geweten van welmenende mensen door ene dwaling medegevoerd wordt, dan baten dikwijls de klaarste waarheden niet om hen daarvan terug te brengen.

Tegenwerping. Maar Paulus predikte vaak op den Joodse Sabbathdag, en dat na Christus' vrijzinnen.

Antwoord. Inderdaad deed hij zo voor de ongelovige Joden en Jodengenoten. Maar wij lezen niet, dat hij ooit voor ene nieuw-testamentische gemeente op den zevenden dag predikte, en evenmin vierde hij toen de Godsverering onder de gemeenten op dien dag. Want nadat hij de bediening des doods, die nu alle heerlijkheid verloren had, had uitgeworpen, wilde hij daarvoor niets van de nieuwe bedeling laten vallen, want hij wist, dat daardoor het hart toegesloten en de geest verblind zou worden, terwijl de nieuw-testamentische Godsverering het tegengestelde doel had.

Hij predikte alsoo op den zevenden dag van de Goddelijke liefde in Christus jegens de ongelovige Joden, tot hun zaligheid.

Ik zeg, hij predikte op dien dag tot Joden en proselieten, wijl dezen nog immer op den zevenden dag vergaderden. En dat deed hij uit grote liefde voor hun zielen, opdat hij, zo mogelijk, ook enigen uit hen mocht redden.

Zo gij opmerkzaam leest, zult gij vinden, dat telkens, wanneer er sprake is van ene prediking op den zevenden dag, die prediking niet tot de gemeenten uit de Heidenen, maar tot de Joden is gericht, Handelingen 9:20, 13:14-16, 16:13, 17:1-3, 18:4. Hoewel hij dus voor zich zelf dien zevenden dag niet langer heiligde, en niet tot de Christenen behoorde, die met gene vrijmoedigheid den eersten dag in des zelfs plaats durfden stellen, toch maakt hij van den zevenden dag gebruik om den Joden, die natuurlijk aan dien dag vasthielden, het geloof te verkondigen, opdat ook zij uit genade zalig mochten worden.

Paulus schikte zich bovendien in vele andere opzichten naar de Joden en hun ceremoniën, van welke laatste hij zich volkomen vrij kende.

Hij besneet Timotheus, Handelingen 16:1-3.

Hij schoor zijn hoofd, Handelingen 18:18.

Hij onderwierp zich aan de Joodse reinigingen, Handelingen 21:24-26.

Hij noemde zich zelf een Farizeeër, Handelingen 23:6.

Hij erkent bedektelijk Ananias als hogepriester, nadat Christus als Hogepriester in den hemel gezet was, Handelingen 23:1-5.

Hij zegt ons, dat hij "den Joden een Jood geworden is, opdat hij de Joden gewinnen zou", en "degenen, die zonder de wet zijn, als zonder de wet zijnde, opdat hij degenen, die zonder de wet zijn, winnen zou." Ja, hij is allen alles geworden, opdat hij immers enigen behouden zou, 1 Corinthiërs 9:19-23.

Maar dit alles, zei ik, deed hij niet uit eerbied voor de ceremoniën als zodanig, want hij wist, dat die uitgediend hadden. Ook liet hij niet toe, dat daarmee de gemeenten uit de Heidenen, direct noch indirect, belast werden, zelfs niet door Petrus, Galaten . 2:11.

Indien ik met ene gemeente van Christus in Turkije was, zou ik den eersten dag der week God wijden en tot opbouw Zijns volks gebruiken, maar tevens zou ik ook den ongelovigen het Woord brengen op hunnen Sabbathdag, namelijk onzen Vrijdag, en blijde zijn, indien ik daardoor gelegenheid kon vinden om hen te bewegen, hun eigene zaligheid te zoeken.

Tegenwerping. Maar zo de zevende dag als Sabbathdag door de Heidengemeenten niet meer erkend moest worden, gelijk gij beweert, waarom zegt Christus dan: "Maar bidt, dat uwe vlucht niet geschiede des winters, noch op enen Sabbat"? Mattheus 24:20 Want daaruit blijkt, volgens sommiger mening, dat de zevende dag als Sabbathdag geheiligd moest blijven worden, ook nadat Christus ten hemel gevaren was.

Antwoord. Allereerst zeg ik: die woorden werden gesproken tot de Joodse Christenen, en niet tot ene gemeente uit de Heidenen. De waarde dezer opmerking zal ik aanstonds aantonen.

De Joden hadden verschillende Sabbatten, namelijk: de wekelijkse, de maandelijks, de jaarlijkse Sabbatten en het jubeljaar, Leviticus 25. Indien de Heer nu den gewonen Sabbat, den zevenden dag, bedoelde, waarom voegt Hij er dan den winter aan toe? Want uit de omstandigheid, dat Hij den winter met dien Sabbat verbindt, waarop zij moeten bidden, dat hun vlucht niet geschieden zou, blijkt toch dat Hij eer enen jaarlijksen Sabbat of een jubeljaar op het oog heeft, hetgeen beter met den winter overeenkomt dan een gewone Sabbat.

En ik zeg wederom: dat Christus ondersteld heeft, dat hun vlucht een belangrijk deel van den winter zou duren, en dat zij dan om rust op de Sabbatdagen moesten bidden, is niet aannemelijk, aangezien de Heidenen, voor wier aangezicht zij zouden moeten vluchten, vijanden van hunnen Sabbat waren en dus de gelegenheid zouden waarnemen om hen op dien dag nog meer te kwellen. Daarom wenste ik wel, dat degenen, die menen, dat de zevende dag nog heden ten dage behoort gehouden te worden, dezen tekst beter overdachten en het verband, dat er tussen den winter en den hier vermelden Sabbat schijnt te bestaan, niet vergaten.

Maar bovendien, gesteld zelfs, dat Christus hier den zevenden dag bedoeld heeft, de wijding van dezen dag was, gelijk wij hebben aangetoond, weggenomen, toen hun vlucht plaats greep, derhalve kon Christus hen niet vermaand hebben, zo te bidden, om daardoor aan enige heilige Goddelijke wet te voldoen, maar opdat degenen, die zwak waren in het geloof, zich daaraan niet ergeren zouden. Dezulken toch zouden zich noodzakelijk gekrenkt gevoelen, indien de vlucht op enen Sabbatdag moest geschieden, even alsof de zevende dag nog, volgens de wet geheiligd en gehouden moest worden.

Deze mening is niet onwaarschijnlijk, wijl er onder de gelovige Joden velen waren, die zich nog langen tijd aan de wet hielden, ik bedoel aan de ceremoniële geboden, en dus nog niet zo duidelijk den geest des Evangelies erkenden, als de Heidengemeenten. "Gij ziet, broeder!" zei Jakobus tot Paulus, "hoe vele duizenden van Joden er zijn, die geloven, en zij zijn alle ijveraars van de wet", Handelingen 21:20, 15:5.

Om zulke zwakke, ongelovige Joden denkt wellicht Christus, als Hij vermaant, alzo te bidden, Hij wist, dat hun geweten zwak zijn en hen daarom even krachtig binden zou, als door een wettelijk gebod.

En al hadden de zevende dag en al de ceremoniën bij Christus' opstanding hun sanctie verloren, toch bleven ze onder de Joden bestaan tot op de verwoesting, waarvan Daniël spreekt.

Daarom wordt ook gezegd, dat dan het slachtoffer en het spijsoffer zal ophouden, Daniël 9:27. En om dezelfde reden worden Jeruzalem en de tempel de heilige plaats genoemd, zelfs tot aan de vlucht der discipelen, Mattheus 24:15.

Indien nu Jeruzalem en de tempel heilig genoemd werden, zelfs nadat de zaak zelf, die zij afgebeeld hadden, gekomen was, dan kan het ons niet verwonderen, dat velen van de gelovige Joden nog immer den alouden zevenden dag heiligden. Want men mag veilig onderstellen, dat hun geweten niet volkomen van al de ceremoniën vrijgemaakt was, zolang er nog aanleiding bestond om ze in ere te houden. Maar toen Jeruzalem, de tempel en de ganse Joodse eredienst door de Romeinen waren verstoord geworden, begon ook het geweten op dit punt te zwijgen.

Vraag. Maar welk bestaan bleef dan den zevenden dag en den overigen Joodsen ceremoniën nog overig, nadat Christus door Zijne opstanding ze te niet gedaan had?

Antwoord. Deze dingen hadden een werkdadig en een vormelijk bestaan. Hun werkdadig bestaan eindigde met de opstanding van Christus, wijl zij met Hem aan het kruis uitgewist waren, Colossenzen 2:14.

Maar toen dat werkdadig bestaan te niet was gedaan, bleven ze toch vormelijk nog onder de kleingelovige Joden in ere, totdat de gruwel der verwoesting staan zou in de heilige plaats, want in Paulus' dagen waren zij reeds nabij de verdwijning, Hebréeën 8:13.

Nu zeg ik: hoewel het werkdadig bestaan der ceremoniën had opgehouden, toch was het niet mogelijk, dat zij ook naar den vorm zo plotseling verdwenen. Ik wil dat met een voorbeeld uit het dagelijks leven ophelderen.

Een groot man sterft, zijn aards bestaan houdt met zijnen dood geheel op. Met vrouw en kinderen heeft hij geen persoonlijken omgang meer, maar toch blijft zijn naam en zijne herinnering in zijne familie voortleven, hoewel hij zelf voor zijn gezin dood is. Daarom balsemen zij hem en houden hem langen tijd boven aarde. Ja, hij wordt nog in verschillende opzichten door de zijnen geëerd. Slechts tijd en omstandigheden zijn in staat, zijne gedachtenis te doen verflauwen en zijnen naam enigszins te doen vergeten.

Zo hielden ook de oud-testamentische tekenen en schaduwen in de gemeente des Heeren uit de Joden rechtens op te bestaan. Zij verloren hun kracht en betekenis, toen Christus aan het kruis genageld werd, Colossenzen 2. Maar hun naam en hun wijding verloren zij niet zo aanstonds in de harten dergenen, die zwak waren in het geloof, zij verdwenen eerst, toen de gruwel der verwoesting over de heilige plaats kwam.

De somma van al deze beschouwingen is alzo, dat de zevende dag zijne heerlijkheid verloren heeft, toen de oude bedeling te niet werd gedaan, maar dat de Joodse wettische Christenen dien nog lang in acht bleven nemen, alsof de wet nog van kracht was, voor hun gewetens bleef dit gebod van kracht, gelijk b.v. ook het gebod der besnijdenis. Het spreekt dus van zelf, dat het dezulken aanstoot moest geven, indien ene vlucht op den Sabbat noodzakelijk werd.

Want, zei ik, voor een zwak geweten is de wet, die hare kracht verloren heeft, door de onwetendheid nog even bindend, alsof de Goddelijke autoriteit daarmee nog verbonden ware.

Een voorschrift kan ons op tweeërlei wijze tot wet worden:

1. door ene Goddelijke instelling,
2. door het gezag van een verduisterd geweten. En hoewel alleen wat God verordend heeft, Hem inderdaad welgevallig zijn kan, toch geeft ook een verduisterd geweten den mens gene rust, indien hij des zelfs voorschriften niet nauwkeurig opvolgt.

Dit is mijn antwoord aan degenen, die menen, dat de Heere in de besproken woorden den zevenden dag heeft bedoeld, en dit antwoord rust, geloof ik, op goede gronden.

Er blijft alzo, ondanks deze tegenwerping, gene Goddelijke wijding met den zevenden dag verbonden.

Sommigen beweren zelfs, dat Christus hier onder den naam van Sabbat den eersten dag heeft aangewezen. Maar dit komt mij onwaarschijnlijk voor, en ik zou hiervan eerst overtuigd moeten worden.

Vraag. Maar indien dan de eerste dag als Christelijke Sabbat is ingesteld, waarom wordt er in het Nieuwe Testament niet meer melding van gemaakt?

Antwoord. Niet meer melding! Is er dan meer nodig dan genoeg? Worden er dan niet zeer vele aanwijzingen gevonden in het Testament onzes Heeren Jezus Christus om des zelfs Goddelijk gezag te bewijzen?

a. Verschillende Schriftuurplaatsen tonen aan, gelijk wij gezien hebben, dat de gemeente te Jeruzalem van de opstanding des Heeren aan, op den eersten dag der week bijeenkwam, en dat de Heer zelf een en andermaal op dien dag in haar midden verscheen en haar Voorganger was.

b. Wij hebben gezien, dat de Heilige Geest, de derde persoon in de Goddelijke Drie-eenheid op dezen dag van den hemel kwam, en de apostelen aanvuurde om hun prediking te beginnen, zodat reeds op dien dag drie duizend zielen tot de gemeente werden toegedaan.

c. Dan is ons gebleken, dat later de Heidengemeenten dezen dag evenzeer heiligden, en dat Paulus dit niet slechts goedkeurde, maar zelfs verordende.

Ik wil daaraan toevoegen, dat er gene behoefte is aan meerdere openbaring: het voorbeeld der eerste gemeente, gesteund door de klaarblijkelijke goedkeuring des Heeren, is zo goed als een

uitdrukkelijk voorschrift. Wat zullen wij dan zeggen, zo we, wat eerst slechts gewoonte was, naderhand een heilig gebruik zien worden?

Ik zeg bovendien, dat, hoewel de oude zevende dag den mens niet van nature opgelegd is, de Christelijke Sabbat toch voor ons, heiligen, een natuurlijk gebod is, zolang ons geweten door gene oudwijfse fabelen of Joodse overleveringen verduisterd is.

Maar indien een oude Godsdienst in ons hart wortel schiet, hoewel des zelfs grondslag reeds lang is weggenomen, dan wordt het moeilijk, om daarvan vrij te komen en uit deze banden der duisternis ontslagen te worden, opdat wij den Heere mogen dienen naar Zijn eigen wil en verordeningen.

Luther zelf, die vele dingen als waarheid had aangenomen, waarvan hij naderhand de ongegrondheid en onhoudbaarheid inzag, erkent, dat hij veel moeite heeft gehad om zijn geweten vrij te stellen van deze ingewortelde en verstrikkende dwalingen.

Maar ik herhaal: ieder onbevangen en welgezind Christen zal met ons instemmen aangaande de wettigheid van onzen Christelijken Sabbatdag. En ik zeg bovendien, dat de geest van zulk een Christen en de eerste dag der week bij elkaar passen als natuur bij natuur, want er is als het ware een instinct in den Christen-wanneer hij verstaat wat al op den eersten dag der week gewrocht is, dat hem gebiedt, dien dag den Heere heilig te houden.

1. De eerste dag der week! De geboortedag onzes levens! "Hij zal ons na twee dagen levend maken, op den derden dag zal Hij ons doen verrijzen, en wij zullen voor zijn aangezicht leven." Na twee dagen zijn de voorbereiding der Joden en de oude Sabbatdag voorbijgegaan, en ten derde dage, dat is: op den eersten dag der week, toen onze Heiland van de doden opstond, begonnen wij voor zijn aangezicht te leven, Hosea 6:2, Johannes 20:1, 1 Corinthiërs 15:4.

2. De eerste dag der week! Dit was de dag, waarop, gelijk ik opmerkte, de Heere gewoon was voor Zijne discipelen te prediken, nadat hij van de doden was opgestaan, en ook Zijne doorboorde handen en voeten hun te tonen, Lukas 24:38, 39, Johannes 20:25, opdat zij bevestigd mochten worden in de waarheid Zijner victorie over dood en graf. Op dezen dag maakte Hij zich zelve bekend in de breking des broods. Op dezen dag stortte Hij zo overvloedig Zijn Heiligen Geest over Zijne discipelen uit. Op dezen dag waren zowel de Jeruzalemse als de Heidengemeenten gewoon, tot gemeenschappelijke Godsverering samen te komen, hetgeen alles reeds voldoende aangetoond is. Zullen wij dan niet onzen Heere, de gemeente, die onmiddellijk uit Zijne hand was voortgekomen en de latere gemeenten navolgen? Zal de Heere Jezus zulk een voorbeeld geven, en wij niet in Zijne voetstappen wandelen? Behoren niet alle gemeenten uit de Heidenen met de moedergemeente te Jeruzalem te dezen opzichte in te stemmen? En wederom: Zijn al deze dingen zo nauwkeurig in de heilige Schrift opgenomen met gedurige vermelding van den dag, waarop zij plaats gegrepen hebben, zodat wij telkens lezen: op den eersten dag der week, terwijl alle overige dagen ook niet genoemd worden, anders, dan opdat wij den Heere en Zijne gemeenten daarin zouden navolgen? O, welk ene verwaasdheid!

3. De eerste dag der week! Zij, die met opmerkzaamheid gadeslaan wat de Heere van ouds gedaan heeft, en wat Hij nog aan Zijne gemeente tot op dezen dag doet, moeten noodzakelijk tot de erkenning komen, dat de schatten des hemels op dezen dag opengedaan, en de heerlijkste dingen aan Zijn volk werden geschonken. Zullen dan de kinderen der wereld ook te dezen aanzien wijzer zijn dan de kinderen des lichts, en zullen vroegere heiligen, op wier schouders wij beweren te staan, ons hierin vooruit zijn?

Jakob bemerkte, dat de plaats, waar hij zich had neergelegd en geslapen had, een huis Gods en de poort des hemels was, Genesis 28:17.

Laban nam waar, dat de Heere hem om Jakobs wil gezegend had, Genesis 30:27.

David begreep uit hetgeen hij op den berg Moria gezien had, dat daar de plaats was, waar God Zijnen tempel wilde gebouwd hebben, daar om offerde hij aldaar, 1 Kronieken 21:26-28, 22:1-2, 2 Kronieken 3:1.

Ruth nam de plaats waar, waar Boaz zich neergelegd had, en zullen de Christenen niet waarnemen den dag, waarop hun Heere van de doden is opgestaan? Ruth 3:4.

Ik zeg: zullen wij dien dag niet eren, waarop zoveel voor, en aan, en in de gemeenten Gods geschied is? Iedereen zij beschaamd, die meent, dat zulk een dag over het hoofd gezien, of als een gewone dag beschouwd mag worden, wanneer Satan hem met enen verdwenen eredienst van het ware geloof tracht af te trekken. Is dan de eerste dag der week niet verheerlijkt geworden met zulke Goddelijke gebeurtenissen en Goddelijke wijdingen door Christus, den Heiligen Geest, Zijne apostelen en Zijne gemeente?

Maar waarom, vraag ik, is deze dag, op welken onze Heere van de doden is opgestaan, zo uitdrukkelijk genoemd? Waarom heeft de Heilige Geest zich niet beperkt tot ene eenvoudige vermelding: "Hij stond van de doden op, " of: "Hij stond ten derde dage wederom op, " zonder ene bijzondere opgave van den dag? Want gelijk wij reeds in den aanvang hebben opgemerkt, Christus is ook op andere dagen den Zijnen verschenen en heeft toen zelfs wonderen verricht. Waarom worden dan deze dagen niet met name genoemd? Waarom is hun naam der vergetelheid niet ontruikt geworden, en alleen de eerste dag in de gemeenten bewaard gebleven?

De dag, waarop Christus uit ene maagd geboren werd, de dag Zijner besnijdenis, de dag Zijns doops, de dag Zijner verheerlijking op den berg, zijn geen van allen door den Heiligen Geest in de Schrift aangewezen en in de herinnering der gemeente behouden, evenmin als een der dagen, waarop Hij Zijne wonderen heeft gedaan. Maar DEZE dag, deze eerste dag wordt telkens weer genoemd, de eerste dag der week is DE dag. Ik vraag: waartoe deze schikking, deze vermelding van den eersten dag, onder verzwijging der overige? Waartoe anders, dan opdat ook de heiligen des Nieuwen Verbonds het heilige zouden leren onderscheiden? Want daarin, dat de eerste dag der week telkens genoemd wordt, en van de overige generlei sprake is, spreekt God als het ware uit: Gedenk den eersten dag der week, dat gij dien den Heere uwen God heiligt.

Maar buitendien, ik weet niet welke reden kan worden opgegeven voor, of welke profetie als vervuld beschouwd in de herhaalde vermelding van dien dag. Toen God onder het Oude Verbond verschillende dagen heiligde, die door Israël Hem moesten gewijd worden, noemde Hij die dagen steeds, door aan te wijzen òf welke dag der maand, òf welke dag der week het was, òf door ander teken, opdat er geen twijfel omtrent dien dag kon bestaan. Waarom kan men dan daaruit niet besluiten, dat om dezelfde reden in het Nieuwe Testament zo vaak de eerste dag bij name genoemd wordt?

Bovendien, wie den eersten dag als Godgewijden dag verwerpt, die geve ons enen anderen dag, door God geheiligt voor Zijne gemeenten, om Hem op dien dag te verheerlijken. Wat den zevenden dag aangaat, wij hebben gezien, dat die met alle beelden en schaduwen des Ouden Verbonds te niet is gedaan. En ook is dezelve zo volkomen door de Apostelen verloochend, dat het voor iedere Christen genoeg moet zijn, om hem voor immer vaarwel te zeggen, 2 Corinthiërs 3.

Wijl de zevende dag alzo door God zelf is weggenomen, en indien wij ons daarbij den eersten dag door mensen laten ontroven, wie zal ons dan enen dag aanwijzen, door het Goddelijk stempel ter Sabbatviering gewijd?

De eerste dag der week is des Christens marktdag, dan doet hij zijne heilige inkopen voor de gehele week, dan verzamelt hij zijn manna. Dat is de zevende dag ongetwijfeld niet, want op dien dag kon Gods aloude volk nimmer manna vinden: "Op den zevenden dag is het Sabbat, op dezelve zal het niet zijn." Exodus 16:26.

Op elke anderen dag in de week was er manna te vinden, maar op den zevenden dag lag er niets op den grond. Maar nu, de eerste dag der week is onze manna-dag, de enige dag, waarop de nieuw-testamentische gemeenten, van ouds af, haar manna verzamelen. Maar aanstonds meer hierover.

Ook moet ik het uitspreken, dat het in mijn oog ene grote ondankbaarheid en een hoogst onbetamelijk gedrag is, zo iemand den Zone Gods Zijnen dag weigert, des Heeren dag, den dag, dien de Heere gemaakt heeft. En, gelijk wij reeds gezien hebben, dat is de eerste dag der week. Ook is het een bewijs van grote oneerbiedigheid, wanneer men den Zone Gods enen dag wil geven, die zozeer al zijne heerlijkheid heeft verloren als de zevende dag. Hem een dag te geven, dien Paulus rekent tot de bediening des doods en der verdoemenis, die dus allerminst onder de bedeling des Geestes en der rechtvaardigheid behoort! Ja, een smaad mag het heten, onzen Verlosser aangedaan, zo wij Hem enen dag wijdden, die te niet gedaan is, welks glorie in de schaduw is gesteld door ene veel grotere heerlijkheid dan die der oude bedeling, 2 Corinthiërs 3. De Apostel legt zelfs den leraar der wet het zwijgen op, als hij zegt: "niet verstaande noch wat zij zeggen, noch wat zij bevestigen," 1 Timotheus 1:7.

Op den zevenden dag heeft God inderdaad van Zijn scheppingswerk gerust, maar toch behaagde Hem de rust van het werk, dat Hij op den eersten dag volbracht had, namelijk de opwekking Zijns eniggeboren Zoons, veel meer dan alle zevende dagen te zamen, daarom, gelijk ik zei, kan het niet anders of iedere oprechte Christen moet den eersten dag der week afzonderen tot gemeenschappelijke Godsverering, om Gods Naam alsdan te verheerlijken.

Moest Israël jaarlijks den nacht gedenken, in welken het uit Egypte was gevoerd, had Jeftha's dochter vier dagen in het jaar gekregen om met de dochters Israëls haren maagdom te bewenen, ja, werden twee dagen bestemd om de verlossing van Hamans woede te herdenken, en is dan wekelijks één dag te veel voor de heiligen, om opzettelijk hunnen Heiland, den Zone Gods te wijden, die hen uit een groter slavernij dan die van Farao en van een woedender vijand dan Haman verlost heeft, namelijk van duivel en dood, van zonde en hel! O welk een ondank! Exodus 12:24, Richteren 11:39, 40, Esther 9:26-32.

Een dag! Sommigen zeggen, dat God genen dag meer wil hebben. Maar welken dag niet meer? O, den ouden zevenden dag, begrepen in de oude bediening des doods en der verdoemenis.

Is dit dan de liefde, die gij uwen Zaligmaker toedraagt, dat gij Hem enen dag geeft voor alles wat Hij voor u gedaan heeft, enen dag, van nature zo geschikt om u af te trekken van de herdenking Zijner verlossende liefde jegens u, en u alleen bij de schepping der wereld te bepalen? O, welk ene dwaasheid!

Maar waarom moest de zevende dag der gemeente gegeven worden? Heeft Christus dien dag verkoren? Eindigde Hij Zijn werk op dien dag? Vinden wij, van den dag Zijner opstanding tot aan het laatste woord der Schrift, ook maar in de verste verte ene zinspeling op zo iets? Waar is de Schriftuurplaats, die mededeelt, dat de Heere des Sabbats geboden heeft, enig deel der Godsverering op dien dag te verrichten? Waar lezen wij, dat de gemeenten op dien dag samenkwamen?

Maar waarom de zevende dag? Wat is die? Neem slechts zijne schaduw weg. Of welke schaduw is in dezelve overgelaten, sedert zijne heiliging ter gemeenschappelijke Godsverering is opgeheven?

Is er iets in de Sabbatsplechtigheden, dat meer is dan schaduw, of dat ons buitendien op enigerlei wijze aan Christus herinnert? Welnu met de komst van Christus is die schaduw en voorbeelding overbodig geworden. En ik vraag wederom: wyl de zevende dag alleen op ceremoniële wijze gevierd moest worden, gelijk wij lezen, en de ceremoniën gevallen zijn, welke reden kan er dan nog bestaan, waarom Christenen dien dag zouden moeten houden?

Indien iemand zegt: de ceremoniën zijn te niet gedaan, dan antwoord ik: en daarom ook de heiliging van dien dag, welks viering louter in ceremoniën bestond Ik zou gaarne de plaats

lezen, indien zij te vinden ware, die ons leert: de zevende dag heeft wel zijnen door God voorgeschreven en ingestelden eredienst, maar niet zijne Goddelijke sanctie verloren.

Toen de Joodse eredienst viel, hield ook de Joodse sanctie op. Toen de dienst van tempel en altaar, de offers der Levitische priesters te niet gedaan werden, verdwenen ook plaatsen en personen zelve. Evenzo: toen de ceremoniën van den Sabbatdag ophielden, verviel ook de zevende dag zelf.

Gelijk ik opmerkte, was er op den zevenden dag geen manna te vinden. Maar waarom niet? Omdat die dag van Mozes en van de bediening des doods was. Maar het manna was niet van hem. "Mozes," zegt Jezus, "heeft u niet gegeven het brood uit den hemel," Johannes 6:31, 32. Mozes, gelijk gezegd is, heeft den Sabbat in stenen tafelen, maar God heeft het manna uit den hemel gegeven. Noch Christus, noch Zijn Vader geven genade door de wet, ook niet door die wet, waartoe de oude zevende dag behoort heeft.

De wet is niet uit het geloof, waarom zouden dan de Christenen genade verwachten door de onderhouding der wet? De wet, die geschreven en in stenen ingedrukte wet, eist volkomen gehoorzaamheid, op straffe van den vloek Gods. Nu kan dat deel der wet, waarover wij thans spreken, door niemand volkomenlijk vervuld worden, zolang hij de daaraan verbonden ceremoniën niet tevens alle houdt, Jesaja 58:13. Nog nooit is de Sabbatdag volkomenlijk gehouden, behalve door Hem, wiens Naam Jezus Christus is, in Hem hebben wij derhalve de wet vervuld, zijn vrijgesteld van de wet en onder de bedeling des Geestes gebracht. Maar waarom zouden wij ook manna moeten zoeken op den dag, waarvan God gezegd heeft, dat alsdan geen manna te vinden is?

Misschien maakt iemand de opmerking, dat de heiliging van dien dag niet toeliet, dat dan manna mocht verzameld worden.

Maar dat was niet alles, op dien dag was ook geen manna te vinden. En zo de keuze aan mij stond, dan zou ik liever dien dag heiligen, waarop ik dat Goddelijke brood den gansen dag mag verzamelen, dan mijn geest bezig te houden met enen dag, waarop zulk brood niet te bekomen is. Gelijk ik reeds zei, de dag des Heeren is des Christens grootste manna-dag. Op dezen dag verzamelden de discipelen onzes Heeren, reeds vroeg in den morgen, fris gevallen manna. Het ware brood Gods, de garf der eerste vruchten, Christus van de doden opgestaan, moest voor den Heere bewogen worden op den dag na den Sabbat, den dag, waarop onze Heere rustte van Zijnen arbeid, gelijk God gedaan had van den Zijnen, Leviticus 23.

Op dien dag vonden de discipelen werkelijk rijke korenaren! Thans vonden zij het leven, zowel in als buiten het graf, waarin de Heer gelegen had. Thans konden zij niet samenkomen of met elkaar spreken, of de Heere kwam in hun midden en verheugde hun hart met zijn onderwijs. Thans roept de een: De Heere is opgestaan, en een ander antwoordt: en is van dien en dien gezien.

Thans komen tijdingen tot de elven, dat vroeg in den morgenstond vrouwen bij het graf geweest zijn, die zijn lichaam niet gevonden hebben, en zeggen, dat zij ook een gezicht van engelen gezien hebben, die zeggen, dat Hij leeft. Een ander getuigt evenzo: Hij is opgestaan. Dan komen de twee Emmaüsgangers vertellen, dat zij den Heer gezien hebben, en hoe Hij hun bekend geworden is in het breken des broods. En terwijl zij nog spreken, daar komt de Heere zelf in het midden van hen.

Nu herinnert Hij hen aan sommige belangrijke bijzonderheden uit zijn vorig leven, eet en drinkt in hun tegenwoordigheid en opent hun de Schriften, ja Hij opent ook hun verstand, opdat het horen Zijner woorden niet onvruchtbaar moge wezen. Zo verliep de ganse dag van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. O, welk een heerlijke manna-dag was dit voor de gemeente! En gij zult nog veel meer dan dit vinden, zo gij slechts de verhalen der vier Evangelisten naleest.

Zo begon de dag na den Sabbat, en zo bleef die dag alle eeuwen door tot op dezen ogenblik. Nooit regende het op den zevenden dag manna voor de Christenen. Ene nieuwe wereld was

voor de arme gemeente geopend, want zo zegt de Heere van den Sabbat: "Ziet, Ik maak alle dingen nieuw!" Een nieuw verbond, en waarom geen nieuwe Sabbatdag? Of waarom moest de oude Sabbatdag in de nieuwe bedeling blijven? Wie kan daarvoor enige reden aangeven?

Christenen! indien ik over deze dingen niet zo heb uitgewijd, als sommige wel verwacht hebben, zo weet, dat ik het deed uit overweging van hetgeen ik mij had voorgesteld, en omdat ik wellicht nog gelegenheid vind, over dit onderwerp een tweede deel te schrijven.

Christenen! neemt u in acht, dat gij door gene oud-testamentische ceremoniën wordt afgetrokken, opdat gij niet in velerlei moeilijkheden gebracht wordt. Ik heb opgemerkt, dat, hoewel de Joodse plechtigheden hare sanctie verloren hebben, sommigen toch zo zwak van geweten zijn, dat zij zich eindelijk hebben laten besnijden, vele vrouwen hebben genomen en meer andere dwaasheden begaan.

Ja, ik heb zelfs met zogenaamde Christenen gesproken, die beweerden en staande hielden, dat de Joodse offers opnieuw moesten ingevoerd worden.

Laat u niet misleiden door deze Joodse fabelen, "die van de waarheid afkeren", Titus 1:14. Gij, zeg ik, die den Heere Jezus liefhebt, houdt u aan Zijn testament, Zijn Woord, Zijn Evangelie en Zijn heiligen dag.

En deze waarschuwing wenste ik ten slotte te geven, om een einde te maken aan de Joodse ceremoniën, namelijk dat de zevende dag, gehouden volgens de instelling der wet (en ik weet niet, dat dezelve ooit door de Apostelen is ingesteld) noodzakelijk met zich brengt, dat zij, die "hout lezen op den Sabbatdag", gestenigd en gedood moeten worden, Numeri 15:32-36 En zo iets komt toch allerminst met het Evangelie, met de bedoeling des Geestes en der rechtvaardigheid overeen, 2 Corintiërs 3, Lukas 9:52-54.

Ook kan men niet in oprechtheid menen, dat de zevende dag blijft, hoewel de wet te niet is gedaan. Want ik vertrouw, dat daarvoor geen meerdere grond bestaat, dan om te beweren, dat de besnijdenis nog van kracht is, hoewel de wet, die onbesnedenen buitensluit, voor het Evangelie is te niet gedaan.

Ik zei u ook in mijn voorwoord, dat, indien het vijfde gebod het eerste is met ene belofte, het vierde, het Sabbatgebod, dan gene belofte heeft. Daarom, wanneer gij ergens in de Profeten van ene belofte leest, aan de onderhouding van den Sabbat verbonden, dan is het het best, dit van onzen Evangelischen Sabbatdag te verstaan, Jesaja 56.

Indien mij nu gevraagd wordt, welke belofte dan aan onzen Christelijken Rustdag verbonden is, dan antwoord ik: de grootste aller beloften.

Ten eerste. De opstanding van Christus was door ene belofte aan dezen en aan geen anderen dag verbonden. Hij verrees ten derden dage na Zijn sterven, en dat was de eerste dag der week, "naar de Schriften", Hosea 6:1, 2, 1 Corintiërs 15:3-6.

Ten tweede. Dat wij door Hem voor God leven zouden, is ene belofte, die nog dagelijks vervuld wordt. "Hij zal ons na twee dagen levend maken, en op den derden dag zal Hij ons doen verrijzen, en-wij zullen voor zijn aangezicht leven", Hosea 6:2. Zie ook Jesaja 26:19, en vergelijk daarmee 1 Corintiërs 15:4.

Ten derde. De grote belofte des Nieuwen Testaments, namelijk de uitstorting des Heiligen Geestes bepaalt zich tot deze dagen, zo begon Hij in de wondervolle uitgieting op den Pinksterdag, welke was de eerste dag der week, op dat de Schrift vervuld werde, Handelingen 2:16-19.

Ook kunnen deze drie beloften op genen anderen dag vervuld worden, wijl de Schrift ze op den eersten dag bepaald heeft.

Ik ben van gevoelen, dat deze dingen, hoewel ik ze slechts even aanroer, door niemand ernstig kunnen tegengesproken worden, hoewel sommigen er een afkeer van hebben.

Ook kan ik niet geloven, dat enig deel van onzen Christelijken Godsdienst daarin bestaat, dat men geen vuur mag ontsteken, gene spijzen mag bereiden en de plaats niet verlaten, waar men

zich bij het aanbreken van den dag bevindt. Al deze verordeningen behoren toch tot den Joodsen Sabbat, Exodus 16:23-29.

Het moet noodwendig ene dwaling zijn, deze dingen met Goddelijke autoriteit op nieuw-testamentische gelovigen toe te passen, wijl onze eredienst in gewichtiger geestelijke en hemelse dingen bestaat.

Ook kan men, gelijk ik te voren reeds zei, niet bewijzen, dat de zevende dag zonder deze ceremoniën opgelegd is of opgelegd moet worden, of dat er andere plechtigheden mede behoren verbonden te worden, opdat de zevende dag op zulk ene wijze geheiligd en ter Godsverering afgezonderd worde.

Ik beklaag degenen, die zich zelven en den Heere onteren, door hunnen onverstandigen ijver voor de handhaving van den zevenden dag in de gemeente. Want ik besluit: indien dezulken nadachten over de onverenigbaarheid van dezen dag en des zelfs ceremoniën met de bedeling des Geestes, onze nieuw-testamentische bedeling, dan zouden zij met hun eigene wijsheid en vinding minder ingenomen zijn, en niet langer voor den Joodsen Sabbat ene plaats in de Heidengemeenten verlangen. Maar, gelijk Paulus zegt in Galaten . 4, er is ene neiging in den mens, om zich weer onder de wet te stellen, wijl hij niet hoort.

Ook kan ik niet geloven, dat de zevende dag, zo die volgens Gods wil ook door de Heidenen moest gevierd worden, zo zeer in ere zou gehouden zijn onder de Joden, Christus' ergste vijanden, en zo weinig in acht genomen onder de gelovigen, Zijne beste vrienden. Want wie hebben de vermeende blijvende geldigheid van den zevenden dag tot op onze dagen vertegenwoordigd dan de Joden en enige Joodsgezinde Heidenen? Maar ik vraag: wijl gene gemeenschappelijke Godsverering onder het Evangelie kan plaats hebben zonder enen Sabbatdag, hoe kan men zich indenken, dat de kennis van dien dag bewaard zou gebleven zijn onder zulk een godslasterlijk geslacht als de Joden, die den Christelijken Godsdienst verwerpen?

Ik besluit eer, dat die belijders uit de Heidenen, die daaraan hechten, Jodengenoten, wettische mensen zijn, die zo ver verwijderd zijn van de Goddelijke autoriteit, dat zij zich binden met banden, welke Hij losgemaakt heeft. Ik kan al deze dingen slechts aanvoeren, en bewaar een vollediger ontwikkeling totdat plaats en tijd daarvoor geschikt zijn, en dan heb ik misschien ook gelegenheid om meer dergelijke dwalingen van de voorstanders des Joodsen Sabbatdags aan te tonen.

Intussen verzoek ik hen, die deze opinie huldigen, mij niet euvel te duiden, dat ik dus open en rond spreek. Ik zou ook willen vragen, mijn geschrift te onderzoeken zonder vooroordeel tegen mijnen persoon. De waarheid is, dat de enige aanleiding tot dit mijn schrijven is: de schaamte, welke mijn aangezicht bedekt, wanneer ik over al die dwaling en leugenleer nadenk, die onder de belijders veld winnen, en wijl ik zie, dat iedere dwaling allengs ene partij vormt ten nadele van den Geest der liefde en van de eenheid onder de gelovigen.

Ik twijfel niet, of sommigen, tot wie dit geschrift komt, hebben het zegel Gods, dat de eerste dag der week door de gemeente van Jezus Christus behoort te worden gevierd. Niet alleen Zijne getuigenis, die de grondslag van al ons geloof is en behoort te zijn, maar ook de eerste overtuiging, die de Heilige Geest in hun gewetens heeft gewerkt, waardoor zij zich zelven als zondaars leerden kennen, begon met de beschuldiging, dat zij den dag des Heeren gebroken hadden. En dezelfde Geest zei, dat die Sabbatdag de eerste, en niet de zevende dag der week is. Welnu, de Heilige Geest begint Zijn werk nimmer met een leugen, maar laat op die eerste nog menige andere overtuiging volgen, zodat het werk allengs volmaakt wordt, en de ziel niet voldaan is, voordat zij ruste gevonden heeft in Christus. Laat dit derhalve voor zulke zielen een tweede teken zijn, dat God den eersten dag der week in heilige herinnering wil gehouden hebben, waarop wij gedenken zullen, dat onze Verlosser op dien dag van de doden opgestaan en zo menige zegen tot onze zaligheid heeft aangebracht. Amen.